

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2018-жылдын III чейреги үчүн
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет**

**Бишкек
2018-жыл ноябрь айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Улуттук банктын, инфляциянын негизги факторлорун иликтөөлөргө жана болжолдоолорго, ошондой эле тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизденген акча-кредит саясаты жагында чечимдери жөнүндө коомчулукка маалымдоо, муна ушул отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты

Акча-кредит саясатынын максатынан болуп тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны сактоо саналат.

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатын өркүндөтүү жана натыйжалуулугун арттыруу максатында, 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатынын жаңы негизине өткөн, ага ылайык Улуттук банктын эсептик чени акча рыногундагы каражаттар наркынын көрсөткүчү болуп саналат. Акча-кредит саясатынын операциялык багыты катары акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери эсептелет. Жаңы негизге өтүү максаты катары акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү белгиленген, ал банктар аралык кредиттик ресурстар рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу Акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүү мезгилге каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени, акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен жүгүзүлөт. Акча-кредит саясаты, Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүшү, макулдашылган жана экономикалык жактан негизделген болжолдоолордон алынган, кыска жана орто мөөнөттүү мезгилдерге каралган инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калайык калкка маалымдоо жана тиешелүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында, Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясаты маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2018-жылдын III чейреги үчүн Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын 26-ноябрындагы № 2018-П-07/49-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	5
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	5
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	9
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	11
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш	11
2.2. Тышкы сектор	15
3-глава. Акча-кредит саясаты	18
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	18
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	21
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	25
4-глава. Инфляция динамикасы	27
4.1. Керектөө баа индекси	27
4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу	28
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	29
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор	29
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	31
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	36
2-тиркеме. Глоссарий	37
3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси	39

Резюме

2018-жылдын III чейреги ичинде Кыргыз Республикасынын экономикасында түптөлгөн шарттар жана тышкы чөйрөнүн өнүгүү тенденциялары бүтүндөй алганда Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын август айында бекитилген базалык сценарий болжолдоолоруна дал келген.

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүү тенденциясы тышкы суроо-талапты колдоо жагында таасирин уланткан. Дүйнөлүк азык-түлүк рыногу орточо туруктуу катары мүнөздөлүп, өлкөдө төмөнкү деңгээлдеги туруктуу инфляциялык динамиканын сакталып турушун шарттаган. Бирок, тышкы шарттар өзгөрбөгөндүгүнө карабастан, региондо геосаясий белгисиздиктин орун алып турушу жана отчеттук чейректе дүйнөлүк мунай рыногунда баа динамикасынын ар тараптуу түптөлүшү, эң башкысы, ички валюта рыногунда айрым бир өзгөрүлмөлүүлүктү шарттаган.

Инфляциялык жагдай өлкөдө төмөнкү деңгээлде туруктуу катары мүнөздөлгөн. Төмөн инфляция, эң башкысы, ички жана импорттук азык-түлүк товарларынын жетиштүү көлөмдө сунушталуусунан улам, азык-түлүк товарларына баанын төмөндөшү менен шартталган. Өлкөдө жүргүзүлүп жаткан фискалдык консолидация да төмөн инфляциялык басымдын кошумча факторлорунун биринен болгон.

Келерки мезгилге инфляциялык болжолдоолор боюнча жаңыртылган баа берүүлөр буга чейинки баа берүүлөрдөн анчалык айырмаланбайт жана анда тышкы жана ички таасирлер орун албаган шартта, 2019-жылдын орто ченине карата инфляциянын максаттуу көрсөткүчүнө жетүүсү болжолдонууда. Тышкы чөйрөнүн жана ички шарттардын өнүгүүсүнө баа берүүлөрдү эске алсак, орто мөөнөттүү келечекте Кыргыз Республикасында инфляция 5-7 пайыз максаттуу диапазон чегинде сакталат.

Отчеттук чейрек ичинде өлкөбүздүн экономикасында алгылыктуу тенденциялар сакталып турган, буга чогуу алгандагы ички суроо-талаптын туруктуу өсүшү шарт түзгөн. Айкын эмгек акынын өсүшү жана эмгек мигранттарынын акча каражаттар агымынын жогорулашы экономиканын өсүшүнүн негизги факторлорунан болгон. Сунуштоо фактору, өнөр жайдан тышкары экономиканын бардык секторлорунда экономикалык жигердүүлүктүн сакталышын күбөлөндүрөт. Ошентсе да, тышкы соода жагында тобокелдиктер орун алат. Өлкөнүн соода балансы 2018-жылдын III чейреги ичинде экспорттун сыяктуу эле, импорт көлөмүнүн кыскарышынын (товарлар экспорту 20,8 пайызга, ал эми импорт – 7,6 пайызга) негизинде калыптанган. Соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык өсүш арымы боюнча күтүүлөрдү эске алганда, 2018-2020-жылдары ИДӨнүн алсыз терс ажырымынын сакталып турушу болжолдонууда.

Ички шарттардын алгылыктуу түптөлүшүнөн орто мөөнөттүү келечекке инфляция динамикасына баа берүүнү жана тышкы тобокелдиктердин белгисиздигин эске алсак, 2018-жылдын III чейрегинде Улуттук банктын акча-кредит саясатынын экономикалык жигердүүлүктү колдоо багыты улантылган. Жеңилдетилген акча-кредиттик шарттарды колдоого алуу финансылык ортомчулук көрсөткүчтөрүн жакшыртууга өбөлгө түзгөн. Банктар аралык рынокту жандандыруу тенденциясы байкалган, мында банк секторунда кредиттөө көлөмүнүн жогорулагандыгы жана ресурстук базанын көбөйгөндүгү менен мүнөздөлгөн. Улуттук банктын пайыздык саясаты өзгөрүүсүз калгандыктан, отчеттук чейрек ичинде акча рыногунда олуттуу өзгөрүүлөр болгон эмес. Бүтүндөй алганда, банктар аралык рынок чендери Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чек аралыгында өзгөрүп туруусу уланган.

1-глава. Тышкы чөйрө

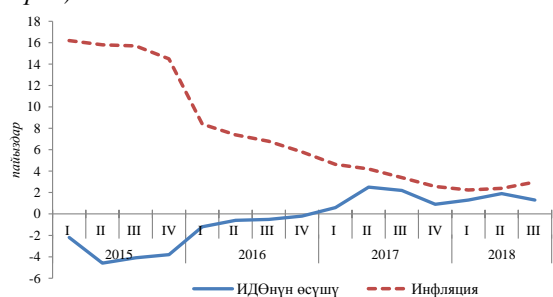
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүктү калыбына келтирүү тенденциясы сакталып калган. Тышкы шарттар өзгөргөндүгүнө карабастан, Россияда экономикалык өсүштүн алгылыктуу арымы дүйнөлүк рынокто мунайга баалардын жогору болушунун эсебинен да сакталган. Россияда инфляция максаттуу деңгээлден төмөн түптөлгөн, мында анын жогорулоо тенденциясы сакталган. Казакстанда экономиканын өсүшү чийки затка жогору баа шарттарында мунай өндүрүү жана экспорттоо көлөмүнүн өсүшү менен шартталган, мында тенгенин курсунун өзгөрүүсүнүн күчөшү өлкөдө инфляциялык күтүүлөрдү жогорулаткан. Беларусиянын экономикасынын өсүшү алгылыктуу тышкы шарттардын жана мамлекеттин таасирдүү саясатынын эсебинен камсыздалган. Арменияда экономиканын алгылыктуу өсүш арымы сакталып турган, инфляция максаттуу деңгээлден төмөн катталган. Кытайда экономиканын өсүш арымынын акырындап басандашы болжолдонууда.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА, Росстат

алгылыктуу салымды негизинен өнөр жай ишкердик түрлөрү (0,6 п.п.), транспорт тармагы (0,2 п.п.) жана финансылык кызмат көрсөтүүлөр (0,3 п.п.) кошкон.

Отчеттук мезгил ичинде эмгек рыногунда туруктуу абал орун алып тургандыгына, эмгек акынын өсүш арымы жогору болгондугуна, ошондой эле керектөө кредитинин жогорулоосуна карабастан, керектөө талабынын өсүшү бир аз басандаган. Ушуну менен бирге эле, негизги капиталга инвестициялардын өсүшү басандап, финансы рынокторундагы жогору өзгөрүлмөлүүлүктүн терс таасири астында тике чет өлкөлүк инвестициялар такыр эле кыскарган.

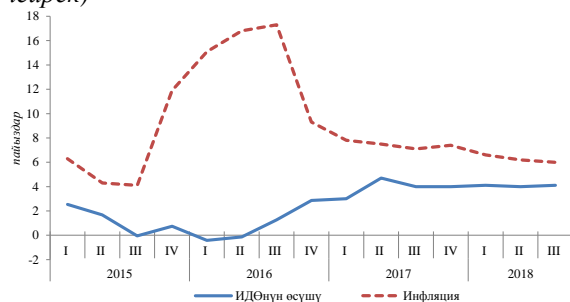
2018-жылдын III чейрегинде инфляция 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 3,0 пайызга чейин өскөн (өткөн чейректе 2,4 пайыз). Инфляциянын тездеши, эң башкысы, азык-түлүк товарларына баанын өсүшү (2017-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 1,6 пайыз), орус рублинин нарксыздашы, ошондой эле өткөн жылдын тиешелүү айларында төмөн база катталгандыгы менен байланыштуу болгон. Азык-түлүктөн башка товарларга баалардын өсүшү отчеттук мезгил ичинде 3,9 пайыз чегинде калыптанган, мында мунай заттарына дүйнөлүк баалардын өсүшү негизги роль ойногон. Мындан тышкары, кызмат көрсөтүүлөргө баа 3,8 пайызга көбөйгөн. Сентябрь айында инфляциялык күтүүлөр мунай заттарына баалардын өсүшүнөн, орус рублинин төмөндөшүнөн, ошондой эле Россияда 2019-жылдын башталышынан тартып КНСТИ жогорулатуудан улам 10,1 пайызга чейин жогорулаган.

Инфляциялык тобокелдиктерге жол бербөө жана финансы рыногунда жагдайды турукташтыруу максатында Россия Банкы 2018-жылдын сентябрь айында негизги ченди 0,25 пайыздык пунктка, жылдык 7,50 пайызга чейин жогорулатуу чечимин кабыл алган.

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

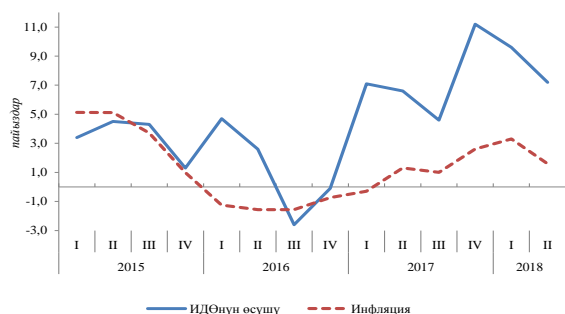
экономикасынын жогорулашына олуттуу салымды керектөө жана инвестициялык суроо-талаптын артышынан улам, соода секторунда (6,7 пайызга) жана курулуш тармагында (4,4 пайызга) өсүш арымынын өсүшү кошкон.

2018-жылдын III чейрегинде Казакстанда 2017-жылдын тиешелүү чейрегиндегиге карата инфляция мааниси өткөн жылдагы тиешелүү мезгилинде катталган 7,1 пайызга каршы 6,0 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Казакстан Республикасынын Улуттук банкынын баа берүүсү боюнча орточо инфляциялык жагдайга карабастан, тенгенин алмашуу курсунун жогору өзгөрүлмөлүүлүгү өтүп жаткан жылдын август-сентябрь айларында инфляциялык күтүүлөрдүн өсүшүнө таасирин тийгизген.

Армения

1.1.3-график. Арменияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Армениянын Улуттук статистикалык кызматы «Блумберг» МА, Армения Республикасынын Борбордук банкы

төмөндөөсү менен шартталган.

2018-жылдын III чейрегинде Казакстан экономикасында алгылыктуу өсүш динамикасы сакталып турган. Казакстанда ИДӨнүн өсүшү 2018-жылдын январь-сентябрь айларында 2017-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 4,3 пайызга каршы 4,1 пайызды¹ түзгөн. Казакстан экономикасынын өсүшүнүн негизги факторлорунан болуп мунайга дүйнөлүк баалардын жогору болушу шартында чийки зат товарларын өндүрүү көлөмүнүн өсүшүнүн эсебинен тоо кендерин өндүрүү (4,9 пайызга) жана иштеп чыгуу өнөр жайынын (5,1 пайызга) өсүшү саналган. Мындан тышкары, Казакстан

Арменияда экономиканын алгылыктуу өсүш арымы сакталып турган. Армениянын экономикалык жигердүүлүк көрсөткүчү 2018-жылдын январь-сентябрь айларында өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда 6,6 пайызга² өскөн, ал өзгөчө кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүнүн кыйла өсүшү менен шартталган. Мында 2018-жылдын август жана сентябрь айларында экономикалык жигердүүлүк көрсөткүчү жылдык мааниде алганда, тиешелүүлүгүнө жараша 0,6 пайызга жана 0,2 пайызга басаңдаган (июль айында – 11,1 пайыз), бул айыл чарбасында өндүрүш көлөмүнүн

¹ Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча.

² Армения Республикасынын Улуттук статистикалык кызматынын алдын ала маалыматтары боюнча.

Армениянын Улуттук статистика кызматынын алдын ала алынган маалыматтары боюнча Арменияда 2018-жылдын август жана сентябрь айларында тышкы соода жүргүртүү көлөмү 5,4 млрд АКШ долларын түзгөн (+22,4 пайыз). ЕАЭБге мүчө мамлекеттер ортосунда өз ара соода жүргүзүүдө Армениянын соода боюнча негизги өнөктөшү катары Россия саналган, анын үлүшү 97 пайызды түзгөн (экспорт 31,7 пайызга, ал эми импорт – 20,7 пайызга өскөн)¹. Жалпы алганда Армениянын тышкы соода жүргүзүүсүндө үчүнчү жактар менен соода жүргүзүү үлүшүнө 71,3 пайыз, ал эми ЕАЭБга кирген өлкөлөр менен – 28,7 пайыз туура келген².

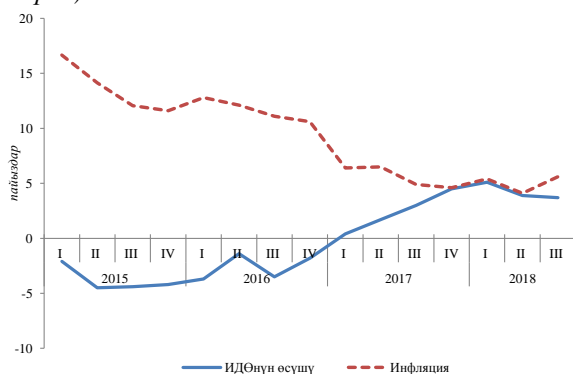
Армениянын экономикалык өсүшү жеңилдетилген монетардык шарттар, кредиттөөнү арттыруу, ички жана тышкы суроо-талаптын өсүшү, салыштырма жогору экспорттук көрсөткүчтөр, трансферттердин өсүшү жана чийки зат товарларына баалардын кыйла жогору болушу менен шартталган.

Арменияда 2018-жылдын январь-сентябрь айларында керектөө баалары 2017-жылдын ушул эле мезгилиндеги көрсөткүчкө салыштырганда 2,6 пайызга өскөн, буга кызмат көрсөтүүлөргө тарифтердин 1,3 пайызга жогорулоосу шартында, азык-түлүктөн башка товарларга жана азык-түлүк товарларына баалардын, тиешелүүлүгүнө жараша 4,8 жана 2,6 пайызга кымбатташы өбөлгө түзгөн. Армения Республикасынын Борбордук банкынын болжолдоолору боюнча 2018-жылдын жыйынтыгы боюнча Арменияда инфляция 4,0 максаттуу көрсөткүчтөн ашпайт.

Беларусь

1.1.4-график. Беларуссияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Беларусь Республикасынын Улуттук статистика комитети

2018-жылдын III чейрегинде биринчи жарым жылдыгында жигердүү өсүштөн кийин Беларуссиянын экономикасынын өсүш арымынын бир аз басандашы байкалган. 2018-жылдын январь-сентябрь айларында Беларуссиянын экономикасынын 5,6 пайызга өсүшү мамлекеттин түрткү берүүчү саясаты менен катар эле, алгылыктуу тышкы шарттар, ошондой эле эмгек акынын өсүшү жана калкка кредиттөөлөрдүн сунушталышынын натыйжасында ички суроо-талаптын жогорулашы менен шартталган. Секторлор боюнча бөлүп караганда, экономиканын өсүшү иштеп чыгаруу өнөр жай (6,9 пайызга), соода (6,0 пайызга)

жана транспорт (4,2 пайызга) секторлорунда өсүш менен колдоого алынган. Мында, айыл чарба секторунда 2,3 пайызга төмөндөө белгиленген.

2018-жылдын сентябрь айында Беларусь Республикасында инфляция мааниси 2017-жылдын ушул эле айындагы 4,9 пайызга каршы 5,6 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. 2018-жылдын III чейрегинде эт продукциясы рыногунда конъюнктуралык таасир, дан эгиндери түшүмүнүн төмөндөшү, административдик жөнгө салынуучу баалардын жогорулашы, ошондой эле улуттук валютанын бир аз басандашы керектөө бааларынын жылдык өсүшүнө негизги таасирди тийгизген.

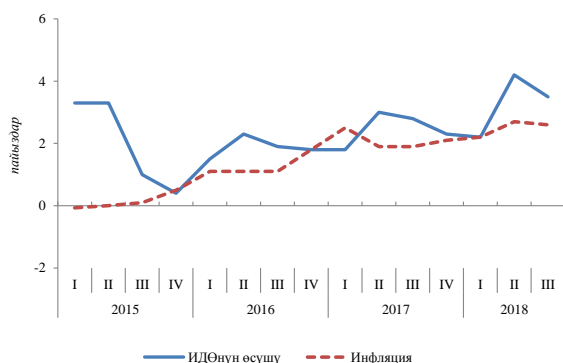
¹ Евразия экономикалык комиссиясынын 2018-жылдын январь-август айлары үчүн маалыматы боюнча.

² Евразия экономикалык комиссиясынын 2018-жылдын январь-август айлары үчүн маалыматы боюнча.

АКШ

1.1.5-график. АКШда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

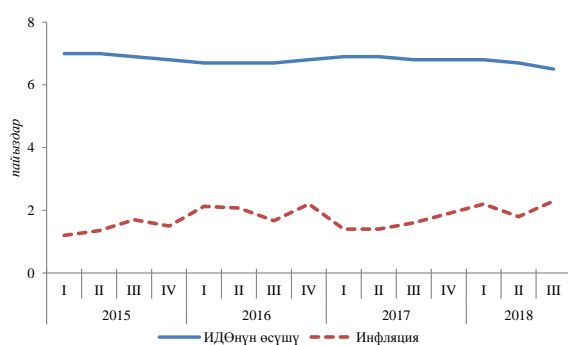
Булагы: АКШ соода министрлиги, АКШнын эмгек министрлиги, «Блумберг» МА

Отун-энергетика товарлар тобуна баалардын өсүш арымынын тездеши менен шартталган кыска мөөнөттүү жогору инфляциядан кийин баа деңгээлинин өсүшү 2018-жылдын сентябрь айында 2,3 пайызга чейин басаңдаган. Инфляциянын мындай басаңдашынын негизги себеби катары өтүп жаткан жылдын сентябрь айында отун-энергетика товарларына баалардын өсүшүнүн 4,8 пайызга чейин төмөндөшү саналган.

Кытай

1.1.6-график. Кытайда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: КЭРдин Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» МА

Кытайда баалардын өсүш арымы орточо деңгээлде болуп, алар өкмөт тарабынан үч пайызга жакын деңгээлде белгиленген максаттуу көрсөткүчтөн төмөн катталган. Сентябрь айында инфляция өтүп жаткан жылдын февраль айынан тартып эң жогорку чекке жетүү менен 2,5 пайызды түзгөн. Инфляциянын жогорулашы, эң башкысы, азык-түлүк товарларына баалардын өсүш арымынын тездеши менен шартталган.

АКШда экономиканын туруктуу өсүшү сакталып турган. 2018-жылдын III чейрегинде ИДӨнүн өсүшү 3,5 пайызды түзгөн (өткөн чейрекке салыштырганда жылдык арымда эсептөөдө). Бул көрсөткүч II чейректеги 4,2 пайызга караганда төмөндөгөн, бирок буга чейинки мезгилдердеги орточо маанилерге салыштырганда жогору мааниде сакталган. Бүтүндөй алганда, экономиканын өсүшүнө өлкө бийлигинин түрткү берүүчү чаралары өбөлгө түзгөн. 2017-жылдын акырында салыктык чендер төмөндөтүлгөн, бизнес жүргүзүүгө карата жөнгө салуучу шарттарды жеңилдетүү саясаты ишке

Кытай экономикасынын өсүш арымынын бара-бара басаңдашы уланган. 2018-жылдын III чейрегинде экономиканын өсүшү II чейрегиндеги 6,7 пайызга салыштырмалуу басаңдап, 6,5 пайызды түзгөн. Жигердүүлүктүн өсүш арымынын басаңдашы өзгөчө өнөр жай секторунда байкалган, ошол эле учурда чекене сатуу жана тышкы соода көрсөткүчтөрүнүн туруктуу өсүш динамикасы уланган. Аналитиктер белгилегендей, АКШ тарабынан Кытайдын белгилүү бир товарларына жогорулатылган тарифтер күчүнө киргенге чейин компаниялар аларды экспорттоону көбөйтүшкөн. Кытай өкмөтүнүн саясатына

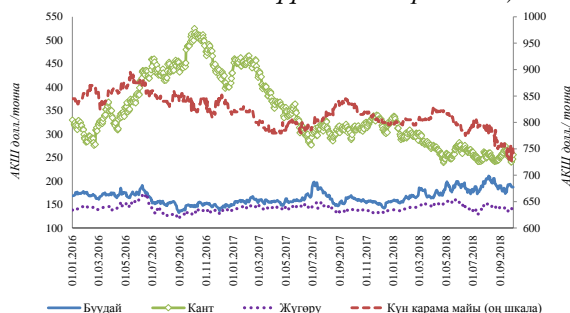
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Негизги товардык-чийки зат рынокторунда туруктуу абал сакталып турган. Айрым азык-түлүк товарларына баалардын өсүшү Кыргыз Республикасында баалардын жогорулоосуна таасирин тийгизген эмес. Дүйнөлүк мунай рыногунда баалардын ар тараптуу динамикасы байкалган. Жалпы алганда алтынга баалардын төмөндөө тенденциясы байкалган, мында кароого алынган чейректин акырына карата алтынга болгон баанын динамикасы турукташкан.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баалардын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

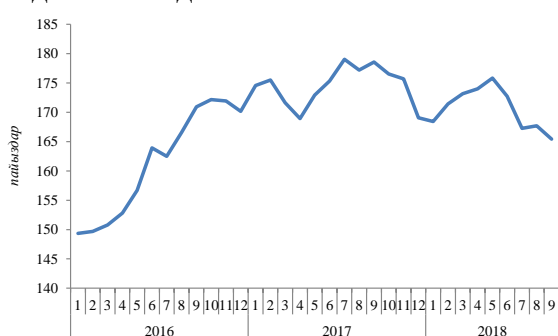
Дүйнөлүк азык-түлүк товарлар рыногу өтүп жаткан жылдын III чейрегинде туруктуу катары мүнөздөлгөн. Азык-түлүк товарларын экспорттоочу өлкөлөрдө аба-ырайы шарттары, сунуштоо көлөмү, эл аралык соода жүргүзүү мамилелеринин белгисиздиги кароого алынган мезгил ичинде баалардын өзгөрүп туруусун шарттаган.

Буудайга болгон баа, өткөн жылдагыга салыштырмалуу азыраак түшүм күтүлгөнүнө байланыштуу, анын ичинде буудайды экспорттоочу өлкөлөрдө аба-ырайы шарттарынын бирдей болбошунан улам август айында өсүп кайра сентябрь айында төмөндөй баштаган. Бул эң башкысы, сунуштоо көлөмүнүн сакталып турушу жана өндүрүш көлөмүнүн жакшыруусу менен шартталган. Ошого карабастан дан эгиндерин сунуштоо көлөмүнүн чектелиши мүмкүндүгү жөнүндө коркунуч да эле орун алууда.

Өсүмдүк майы рыногу кооптонууларды жаратпайт жана анда баалардын төмөндөө динамикасы сакталып турат, ал өтүп жаткан жыл ичинде мол түшүм алууга, ошондой эле өткөн жылдарда май өсүмдүктөрүнүн жетиштүү көлөмдө болгондугуна байланыштуу.

Жыл башынан тартып байкалган кантка баалардын төмөндөө динамикасы 2018-жылдын III чейрегинин акырында өсүшкө ык койгон. Мындай жагдай Бразилияда вегетациялык мезгил ичинде кургакчылык кант камышынын түшүмүнө терс таасирин тийгизгендиктен улам келип чыккан.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

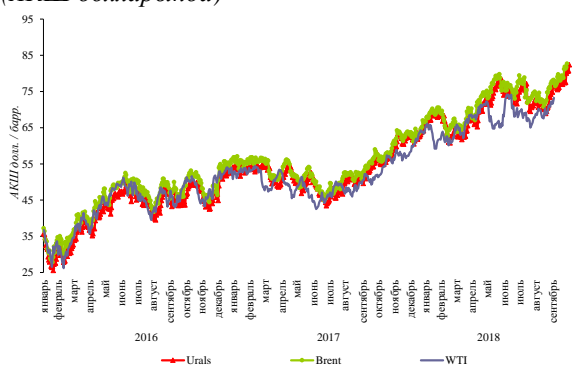

2018-жылдын III чейрегинде ФАОнун азык-түлүк баа индексинин орточо мааниси өтүп жаткан жылдын II чейрегиндегиден 4,2 пайызга төмөн түптөлгөн. Күтүлүп жаткандай эле, кароого алынган мезгил ичинде кантты эске албаганда, котировкалардын салыштырмалуу төмөндөшү байкалган. Бирок кантка баанын өсүшү данга, өсүмдүк майына жана сүт азыктарына баалардын төмөндөшү менен компенсацияланган.

Өтүп жаткан жылдын акырына чейин кантка котировкаларды эске албаганда, дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баалардын кескин жогорулоосу күтүлгөн жок. Мында кантка баанын өсүш ыктымалдыгы өсүмдүк майына, сүт азыктарына жана этке баалардын төмөндөшү менен компенсацияланат. Дан эгиндерине баалар 2018/2019-маркетиндик жылдарда күтүлүп жаткан өндүрүш көлөмү жана запасы боюнча маалыматтан көз каранды бойдон калууда.

Энергия продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы
(АКШ долларында)

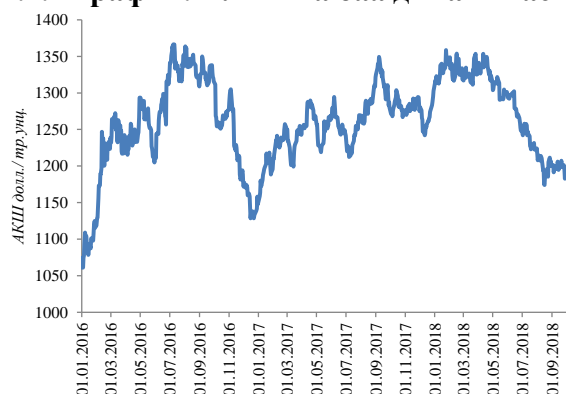

чейрекке салыштырганда 1,1 пайызга жогорулап, бир баррель үчүн 75,8 АКШ долларын (өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда баа 45,4 пайызга жогорулаган) түзгөн. Бүтүндөй алганда, 2018-жылдын баш жагынан тартып III чейректин акырына Brent маркасындагы мунайга баа 23,7 пайызга, тактап айтканда—66,9 АКШ долларынан 82,7 АКШ долларына чейин өскөн.

2018-жылдын июль-август айларында байкалган мунайга баалардын төмөндөө динамикасына бир катар жагдайлар таасирин тийгизген, так айтканда ОПЕК+ өлкөлөрүнүн 2018-жылдын 1-июлунан тартып жылдын акырына чейин май айындагы өндүрүү деңгээлине салыштырмалуу мунайды биргелешип өндүрүү көлөмүн суткасына 1 млн баррелге көбөйтүү, АКШ менен Кытай ортосунда соода жүргүзүү мамилесинде жаңы конфронтациялык жагдайлар, Ливияда мунайды өндүрүүнү калыбына келтирүү, ошондой эле АКШда мунайды өндүрүү деңгээлинин эң жогорку чекке жетиши тууралуу маалымат (суткасына 11,0 млн баррелге чейин). Өтүп жаткан жылдын август айынан тартып мунай котировкалары жогорулаган, бул эң башкысы, АКШнын Иранга каршы санкцияларынын күчүнө кириши менен шартталган.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» МА

жана соода маселелери боюнча белгисиздикке байланыштуу ар кандай факторлор, ошондой эле инвесторлордун АКШнын ФРСсынын акча-кредит саясатынын багыты жөнүндө болжолдоолору бири-бирин теңдештирип тургандыктан, айкын жогорулоо же төмөндөө динамикасына ээ болгон эмес.

2018-жылдын III чейрегинде дүйнөлүк мунай рыногунда баалардын ар тараптуу динамикасы байкалган.

Июль айында катталган мунай котировкаларынын төмөндөө тренди август айынын ортосунда жогорулоо трендине алмашкан. Мунайдын негизги сортторуна (Urals, Brent, WTI) баалар үч жылдык максимумга жетүү менен бир баррель үчүн 65,0-82,7 АКШ доллары диапазонунда өзгөрүп турган. 2018-жылдын III чейрегинде Brent маркасындагы мунайга орточо баа өткөн

Өтүп жаткан жылдын III чейрегинде катталган алтынга болгон орточо баалар мурдагы чейрекке салыштырганда төмөндөгөн. Өтүп жаткан жылдын III чейрегинин баш жагында алтынга болгон баалар мурдагы чейректегидей эле төмөндөгөн. Бул, АКШнын баалуу кагаздарынан күтүлүп жаткан кирешелүүлүктүн жогорулашынан улам алтындын ордуна америка валютасына инвестициялык суроо-талаптын өсүшү менен түшүндүрүлөт. Август айынын орто ченинен тартып алтынга баалар геосаясый, финансылык

2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

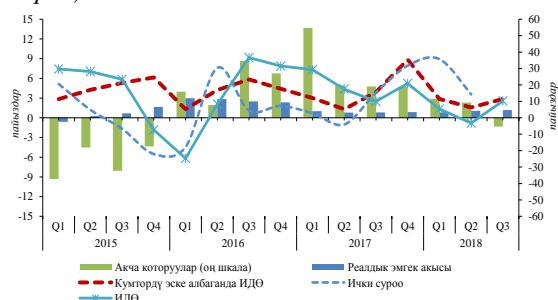
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш

Өтүп жаткан жылдын январь-сентябрь айларында экономиканын өсүш арымынын басандашы байкалган, бул негизинен, «Кумтөр» алтын кенин казып алуу ишканаларынын өндүрүш көлөмүнүн кыскарышына байланыштуу болгон. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикасында экономикалык жигердүүлүктүн өсүшү жана республикага акча которуулардын алгылыктуу агымы суроо-талапка оң таасирин тийгизген.

Суроо-талап

2.1.1-график. Ички суроо-талаптын жана акча которуулардын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

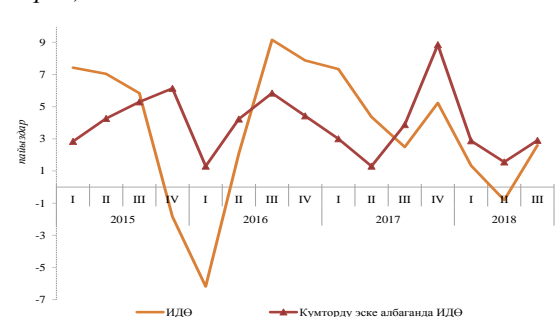

Булагы: Кыргыз Республикасынын УСК, эсептөөлөр: Улуттук банк

(+3,3 пайызга) жана дүңүнөн топтоонун (+14,7) көбөйүшүнө байланыштуу болгон, бул негизги фондулардын (+8,8 пайызга) жана материалдык жүгүртүү каражаттарынын запастарынын (+42,1 пайызга) көбөйүшүнүн эсебинен түптөлгөн. Ички суроо-талаптын көбөйүшү да акча которуулардын алгылыктуу агымына байланыштуу келип чыккан (2018-жылдын I жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча өсүш арымы 10,2 пайызды түзгөн). Бүтүндөй алганда, 2018-жылдын башынан жеке адамдардын акча которуу системалары аркылуу өткөрүлгөн которууларынын алгылыктуу динамикасы байкалган. Ошентип, 2018-жылдын январь-сентябрь айларында доллар эквивалентиндеги таза агым 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 3,8 пайызга көбөйгөн.

2.1.2-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын УСК, эсептөөлөр: Улуттук банк

2018-жылдын январь-сентябрь айларында экономиканын өсүш арымынын басандашы байкалган. Эмгек мигранттарынын акча которууларынын алгылыктуу динамикасы сакталган. Калктын реалдуу эмгек акысынын өсүшүнө инфляциянын орточо төмөн арымы түрткү болгон.

2018-жылдын I жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча ички суроо-талап¹ 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 5,9 пайызга өскөн. Мындай өсүү акыркы керектөөнүн (2018-жылдын I жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча өсүш арымы 10,2 пайызды түзгөн). Бүтүндөй алганда, 2018-жылдын башынан жеке адамдардын акча которуу системалары аркылуу өткөрүлгөн которууларынын алгылыктуу динамикасы байкалган. Ошентип, 2018-жылдын январь-сентябрь айларында доллар эквивалентиндеги таза агым 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 3,8 пайызга көбөйгөн.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча 2018-жылдын январь-сентябрь айларында ИДӨ көлөмү өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 1,2 пайызга көбөйүү менен, 368,4 млрд сомду түзгөн (2017-жылдын январь-сентябрь айларында 4,3 пайызга өскөн). «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларын эске албаганда, ИДӨнүн өсүшү 2,4 пайыз деңгээлинде (2017-жылдын январь-сентябрь айларында 2,8 пайыз) катталган.

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча. 2018-жылдын III чейреги үчүн маалыматтардын жоктугунан улам, мурдагы мезгилдердеги маалыматтарга шилтеме келтирилген.

Өндүрүүчүлөр тарабынан сунушталган товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр керектөө суроо-талабынан ашкан, бул өлкөдөгү баалардын деңгээлине дефляциялык басым көрсөтөт.

2018-жылдын январь-сентябрь айларында экономиканын өсүш арымы, негизинен, «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларынын өндүрүш көлөмүнүн кыскарышына байланыштуу, 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда басандагандыгы байкалган. Айрыкча, «Кумтөр»¹ кен казып алуу ишканасынын өндүрүш көлөмү 2018-жылдын 9 айында 2017-жылдын ушул мезгилине (404,6 миң унция) салыштырганда, 24,3 пайызга азаюу менен, 306,5 миң унцияны түзгөн.

2018-жылдын январь-сентябрь айларында бир кызматкердин² орточо айлык эмгек акысы 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 6,3 пайызга көбөйүү менен 15 752 сомду түзгөн. Орточо айлык эмгек акынын өсүш арымынын кыйла жогорулашы курулуш (15,3 пайыз), башка тейлөөчү иш чөйрөсүндө (13,5 пайыз), ошондой эле маалымат жана байланыш (13,3 пайыз) тармактарында байкалган.

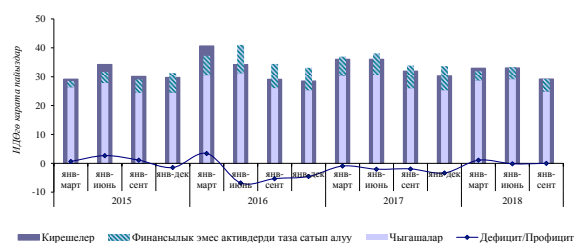
Эмгек акынын реалдуу өсүшү 2018-жылдын январь-сентябрь айларында 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 4,3 пайызды түзгөн.

Мамлекеттик финансы сектору

Байкоого алынып жаткан мезгилде бюджеттик-салык саясаты катуулатылган: мамлекеттик бюджеттин тартыштыгы 2017-жылдын январь-сентябрь айларындагы 6,5 млрд сом же ИДӨгө карата 1,8 пайыз көрсөткүчүнө караганда, 0,1 млрд сом же ИДӨгө карата 0,02 пайыз өлчөмүндө кыйла төмөн түптөлгөн. Мамлекеттик бюджеттин баштапкы профицити (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөмдөрдү эске албаганда) 5,3 млрд сомду же ИДӨгө карата 1,4 пайызды түзгөн.

2.1.3-график . Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

Отчеттук мезгил ичинде мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен түшкөн кирешелери 2017-жылдын январь-сентябрь айларындагы ушул көрсөткүчкө салыштырганда 0,5 пайызга же 0,6 млрд сомго көбөйүү менен, 107,5 млрд сомду же ИДӨгө карата 29,2 пайызды түзгөн. Салык кирешелери бюджеттин кирешелеринин өсүшүнө колдоо көрсөткөн негизги факторлордон болуп кала берген. Салыктарды администрлөөнүн, ошондой эле тышкы экономикалык шарттардын жакшырышынан улам, салык кирешелери

олуттуу көлөмдө алынган. Ошол эле учурда салыктан башка түшүүлөр, ошондой эле расмий трансферттер жалпы кирешелердин өсүш арымын ооздуктаган.

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке чыгашалары жылдык мааниде 5,1 пайызга же 4,4 млрд сомго жогорулоо менен 91,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 24,9 пайызды түзгөн. Жаңы бюджеттик классификациянын, ошондой эле Бюджеттик кодекстин колдонууга кирүүсүнө байланыштуу, экономикалык классификация боюнча чыгашалар түзүмүндө «гранттар жана төлөмдөр» статьясы боюнча чыгашалардын (22,7 млрд сомго) кыйла көбөйүшү жана субсидиялар менен социалдык жөлөк пулдарга чыгашалардын (12,7 млрд сомго) кыскарышы байкалган. Товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууга сарптоолор кыскарган шартта, эмгек акыларына чыгашалардын өсүш арымы өткөн жылдагы мааниден ашкандыгы катталган.

¹ «Центерра Голд Инк.» компаниясынын пресс-релиздерине ылайык.

² Чакан ишканаларды эске албаганда, бүтүндөй республика боюнча.

2.1.4-график. Бюджеттин тартыштыгы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек, топтомло)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

алууга туура келген, анын ичинде Мамлекеттик инвестициялар программасын ишке ашырууга байланышкан сарптоолор 5,1 млрд сомду түзгөн.

2018-жылдын тогуз айынын жыйынтыгында республикалык бюджеттин ресурстук бөлүгүнүн аткарылышы 100,9 пайызды түзгөн. Бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн аткарылышы 78,1 пайызды, анын ичинде коргоого алынган статьялар боюнча – 81,9 пайызды, коргоого алынбаган статьялар боюнча – 57,4 пайызды түзгөн.

Инвестициялар

2018-жылдын январь-сентябрь айларында инвестицияларды негизги капиталга өздөштүрүү деңгээли 2017-жылдын ушул мезгилине салыштырганда (салыштырма бааларда) 5,4 пайызга көбөйгөн.

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-сентябрь			
	2017-ж.	2018-ж.	2017-ж.	2018-ж.
	млн сом		үзүшү, пайыздар	
Бардыгы	79 215,8	83 839,5	100,0	100,0
Ички инвестициялар	55 142,1	63 389,4	69,6	75,6
Республикалык бюджет (өлкөчү кырдаалга кеткен каражаттарды кошпо алганда)	4 814,6	3 655,5	6,1	4,4
Жергиликтүү бюджет	848,9	804,6	1,1	1,0
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	26 060,2	30 804,7	32,9	36,7
Банктын кредити	1 354,7	2 302,0	1,7	2,7
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошпо алганда)	22 063,7	25 822,6	27,8	30,8
Тышкы инвестициялар	24 073,7	20 450,1	30,4	24,4
Чет өлкө кредити	16 391,2	11 580,8	20,7	13,8
Тике чет өлкө инвестициялары	5 503,4	4 731,7	6,9	5,7
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	2 179,1	4 137,6	2,8	4,9

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык комитети

Негизги капиталга инвестициялардын өсүшү, айрыкча, пайдалуу кен казып алуу объектилерин курууда (0,8 пайызга), иштеп чыгуу өндүрүшүндө (1,6 эсеге), айыл чарбасында жана балык уулоодо (19,0 пайызга), дүң жана чекене соода жүргүзүүдө (37,6 пайызга), саламаттыкты сактоодо (2,9 эсеге), кесипкөй жана илимий иштерде (24,8 пайызга), искусство жана оюн-зоок чөйрөсүндө (9,5 пайызга) белгиленген.

Ошол эле учурда негизги капиталга инвестициялар көлөмү электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыз кылуу объектилерин курууда жана реконструкциялоодо (1,7 эсеге), мейманканалар менен тойканалардын ишинде (1,5 эсеге), маалымат жана байланыш (20,9 пайызга) тармактарында төмөндөгөн.

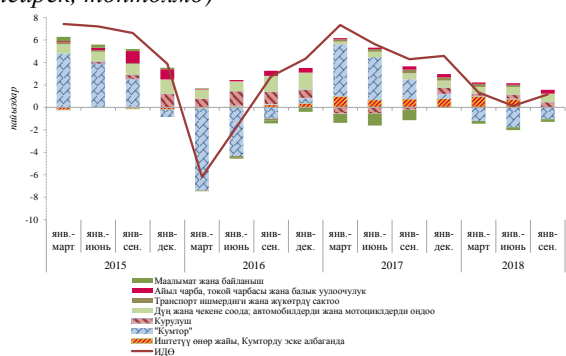
2017-жылдын январь-сентябрь айларына салыштырганда, ички булактар эсебинен каржыланган негизги капиталга инвестициялар көлөмү 14,5 пайызга, мында банк кредиттеринин эсебинен – 1,7 эсеге, ишканалар менен уюмдардын каражаттары эсебинен – 17,7 пайызга, калк каражатынын эсебинен – 16,5 пайызга өскөн, ошол эле учурда республикалык бюджеттен каржыланган инвестициялар эсебинен 24,4 пайызга, жергиликтүү бюджеттер эсебинен 5,6 пайызга төмөндөгөн. Каржылоонун тышкы булактары эсебинен инвестициялар көлөмү 15,4 пайызга, мында чет өлкө кредиттеринин эсебинен – 29,7 пайызга, тике чет өлкө инвестициялары эсебинен

14,4 пайызга кыскарган, ал эми чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам эсебинен, тескерисинче, 1,9 эсеге көбөйгөн.

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын УСК, эсептөөлөр: Улуттук банк

2018-жылдын январь-сентябрь айларындагы ИДӨнүн алгылыктуу өсүшү, өнөр жай секторун, ошондой эле маалымат жана байланыш чөйрөсүн кошпогондо, экономиканын бардык секторлорунун алгылыктуу салымы менен шартталган.

Байкоого алынган мезгилде мал чарба продукцияларын өндүрүү көлөмүнүн 2,4 пайызга көбөйүүсү өсүмдүк өстүрүүдөн алынган продукциялардын көлөмүнүн (2,9 пайызга) көбөйүүсү сыяктуу эле, мал чарба продукцияларынын өндүрүү көлөмүнүн көбөйүүсү (2,0 пайызга) менен да шартталган.

Өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмүнүн өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырмалуу 3,5 пайызга төмөндөшү негизги металлдарды, машиналарды жана жабдууну, транспорттук каражаттарды өндүрүү көлөмүнүн, химиялык өндүрүштүн, ошондой эле пайдалуу кендерди казып алуу көлөмүнүн азайышы менен шартталган.

2018-жылдын январь-сентябрь айларында дүң жана чекене соодасын жүгүртүү, автоунааларды жана мотоциклдерди ремонттоо көлөмүнүн 4,5 пайызга көбөйүшү дүң жана чекене соода жүгүртүү көлөмүнүн өсүшү менен шартталган.

Каралып жаткан мезгил ичинде жүк ташуу көлөмү өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда, 4,6 пайызга өскөн.

Мобилдик байланыш кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштоодон алынган кирешелердин азайышынан улам, маалымат жана байланыш чөйрөсүндөгү төмөндөө 7,5 пайызды түзгөн.

ИДӨ дефлятору 3,4 пайызды түзгөн, бул 2017-жылдын январь-сентябрь айлары үчүн ушул сыяктуу көрсөткүчтөн 0,1 пайыздык пунктка жогору.

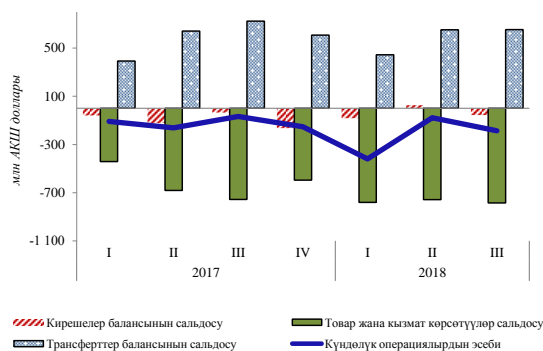
Экономиканын өсүшүнө соода (0,7 п.п.), курулуш (0,5 п.п.), транспорт (0,2 п.п.) жана айыл чарбасы (0,3 п.п.) сыяктуу секторлор тарабынан алгылыктуу салым кошулган, ал эми өнөр жай сектору (-0,7 п.п.), ошондой эле маалымат жана байланыш чөйрөсү (-0,2 п.п.) тарабынан терс салым кошулган.

2.2. Тышкы сектор¹

2018-жылдын III чейрегинде күндөлүк трансферттердин алгылыктуу сальдосунун төмөндөөсүнө байланыштуу, күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы көбөйгөн.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ доллары)

Эскертүү: Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча.

Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча отчеттук жылдын III чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы 186,0 млн АКШ долларына чейин өскөн жана ИДӨгө² карата 10,7 пайызды түзгөн.

Соода балансынын сальдосу импорттук сыяктуу эле, экспорттук берүүлөрдүн төмөндөөсүнүн эсебинен да түптөлгөн, натыйжада, Кыргыз Республикасында соода балансынын тартыштыгы отчеттук мезгил ичинде 2017-жылдын ушул мезгилиндеги деңгээлде катталган.

2.2.1-таблица. Кыргыз Республикасынын соода балансы³

(млн АКШ долларында)

	2015	2016	2017	2017	2018 *	Өзг-үү	Өзг-үү
				III кв.	III кв.	%	млн долл.
Соода тендеми	-2 240,8	-2 136,5	-2 383,3	-761,1	-760,9	0,0	0,2
Экспорт (ФОБ)	1 619,0	1 607,9	1 813,9	439,1	348,0	-20,8	-91,1
Алтын	665,4	701,6	700,4	148,5	127,3	-14,3	-21,2
Импорт (ФОБ)	3 859,8	3 744,4	4 197,2	1 200,2	1 108,9	-7,6	-91,3
Мунайпродуктылар	830,0	467,4	467,4	159,5	139,2	-12,7	-20,3

*Алдын ала маалымат

Отчеттук мезгил ичинде товарлардын экспорту (ФОБ баасында) 20,8 пайызга төмөндөө менен 348,0 млн АКШ доллары чегинде катталган. Экспорттун динамикасына алтын сыяктуу эле, башка товарларды берүүлөрдүн төмөндөөсү да таасирин тийгизген. Алтынды экспорттоо көлөмү 14,3 пайызга төмөндөгөн, алтынды эске албаганда экспорт 24,1 пайызга азайган бул, негизинен, кийим-кечеге тиешелүү буюмдарды, сүт азыктарын, бут кийимди, ж.б. берүүнүн азаюусу эсебинен жүргөн.

Жылдын III чейрегинде товарлардын импорту (ФОБ баасында) 7,6 пайызга төмөндөө менен, 1 108,9 млн АКШ доллары чегинде түптөлгөн. Импорттук берүүлөрдүн төмөндөшү, негизинен, мунай заттарынын айкын көлөмүн берүүлөрдүн төмөндөшү менен шартталган. Андан тышкары, айрым товарлардын импорттук түшүүлөрүнүн төмөндөөсү байкалган. Энергия продуктуларын эске албаганда, импорт 969,7 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн, бул 2017-жылдын III чейрегиндеги деңгээлинен 6,8 пайызга төмөн.

Отчеттук мезгил ичинде күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсү 2017-жылдын ушул мезгилиндеги көрсөткүчтөн 9,7 пайызга төмөн түптөлгөн.

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча.

² ИДӨгө карата катышынын көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтуучу өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген.

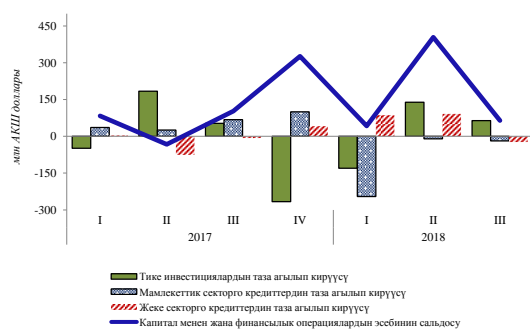
³ Тышкы соода боюнча маалыматтар УСКнын айыл чарба продукцияларына (2017-жылга чейин) жана ЕАЭБ өлкөлөрүнүн өз ара соода жүргүзүүсүнө кошумча баа берүүлөрдү (2015-жылдын III чейрегинен тартып), ошондой эле Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

Мында Россия экономикасынын орточо өсүшүнөн улам, АКШ долларынын курсуна карата орус рублинин курсунун өзгөрүшү 6,2 пайызга төмөндөгөн жеке трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн динамикасына таасирин тийгизген.

Отчеттук чейрек ичинде кызмат көрсөтүүлөр балансынын тартыштыгы 2017-жылдын үчүнчү чейрегинин оң сальдосуна каршы 23,5 млн АКШ долларын түзгөн. «Кирешелер» статьясынын тартыштыгы 49,5 млн АКШ долларын түзгөн, бул өткөн жылдын ушул мезгилиндеги көрсөткүчтөн 55,2 пайызга көп.

Улуттук банктын алдын ала болжолдуу баа берүүлөрү боюнча 2018-жылдын III чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби боюнча капиталдын 64,5 млн АКШ доллар өлчөмүндө агылып кирүүсү менен жабылат. Капитал менен операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү 28,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө, ал эми финансылык эсептин оң сальдосу 36,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Өлкөгө тике инвестициялардын таза агылып кирүүсү өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги деңгээлинен жогору болжолдонгон, бул 64,1 млн АКШ долларын түзөт. Отчеттук чейрек ичинде «башка инвестициялар» статьясы боюнча сальдо 28,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде түптөлгөн, бул мамлекеттик жана жеке сектордун кредиттерин тейлөө көлөмүнүн өсүшү алкагында ссудалык капиталдын агылып кирүү көлөмүнүн азыраак болушу менен шартталган. Ушуну менен катар эле, резиденттердин чет өлкө активдеринин 2017-жылдын ушул

мезгилине салыштырганда төмөндөөсү күтүлүүдө.

Ошентип, 2018-жылдын III чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 44,8 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдо менен түптөлгөн. Дүң эл аралык камдарды жабуу көлөмү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 3,9 айын түзөт¹.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси.

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын аягына)			
	2016 (ор.)	2017 (ор.)*	%	2017-ж.		2018-ж.	
	млн-амс.	млн-амс.	%	Декабрь	Сентябрь	%	%
РЭАК	113,7	111,4	-1,7	112,6	118,9	5,6	↑
НЭАК	112,8	110,7	3,3	112,3	122,9	9,5	↑
РЭАК кытай коюна карата	80,8	85,6	-4,6	83,3	84,5	1,4	↑
НЭАК кытай коюна карата	64,5	66,7	-3,0	64,2	67,2	4,5	↑
РЭАК еврого карата	107,2	109,0	-8,0	103,1	102,7	-0,5	↓
НЭАК еврого карата	78,8	78,6	-7,9	73,9	75,3	1,9	↑
РЭАК кал. теңгесине карата	141,7	132,5	26,4	132,2	140,3	6,1	↑
НЭАК кал. теңгесине карата	152,1	147,5	43,6	149,1	165,1	10,7	↑
РЭАК орус рублине карата	131,4	116,2	-4,9	116,5	131,2	12,6	↑
НЭАК орус рублине карата	144,8	128,3	1,5	127,3	148,6	16,8	↑
РЭАК АКШ долларына карата	87,2	89,9	-9,1	90,1	87,7	-2,7	↓
НЭАК АКШ долларына карата	65,7	66,7	-8,3	66,0	66,5	0,6	↑

* алдын-ала маалымат
 ↓ - сомдун парксельдиги, атаандаштыкта жеңилдөөгүчү жакынкы
 ↑ - сомдун бекемдиги, атаандаштыкта жеңилдөөгүчү начарлоосу

2018-жылдын III чейрегинин акырына карата номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун 2017-жылдын декабрь айына салыштырмалуу өсүшү байкалган. Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2017-жылдын башталышынан 9,5 пайызга жогорулап, 2018-жылдын сентябрь айынын акырында 122,9 түзгөн.

Индекстин мындай жогорулашы сомдун 2017-жылдын декабрь айындагы орточо курсуна салыштырганда, өтүп жаткан жылдын сентябрь айында түрк лирасына салыштырмалуу 65,8 пайызга, орус рублине–

¹Конвертацияланбаган валюталарды эске алуу менен.

16,8 пайызга, казак теңгесине – 10,7 пайызга, кытай юанына– 4,5 пайызга бекемделишинен улам түптөлгөн¹.

Кыргызстанда инфляция деңгээли төмөн болгондугуна карабастан², НЭАК индексинин жогорулоосу РЭАК индексинин өсүшүн шарттаган, ал 2017-жылдын декабрь айынан тартып 5,6 пайызга көбөйүп, 2018-жылдын сентябрь айынын акырына 118,9 түзгөн.

¹ Сомдун эки тараптуу номиналдуу алмашуу курсунун маалыматтары келтирилген, индексти эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2010-жыл пайдаланылат.

² Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 2,6 пайызды түзгөн, ошол эле учурда Кыргыз Республикасында 2018-жылдын III чейрегинин акырында 2017-жылдын декабрь айына салыштырмалуу 1,0 пайыз деңгээлинде дефляция байкалган.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

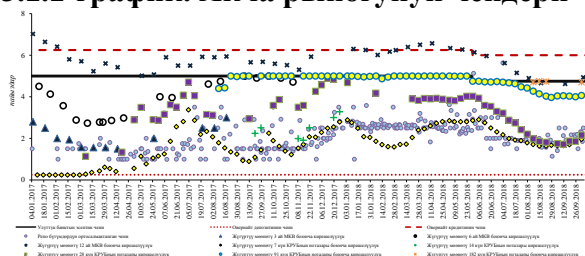
Улуттук банктын экономикалык жигердүүлүктү колдоого багытталган акча-кредит саясаты улантылган. Мында, саясаттын тактикалык чаралары трансмиссиялык механизмдин пайыздык каналынын ишинин таасирин күчөтүүгө багытталган.

Бүтүндөй алганда, акча рыногунун пайыздык чендери отчеттук чейректин акырына карата саясат ченине бир аз жакындашып, Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин чегинде орун алган. Мындай жагдайдын түптөлүшүнүн негизги фактору катары банк тутумунун улуттук валютадагы ликвиддүүлүк деңгээлинин төмөндөшүнөн жана банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда жигердүүлүктүн өсүшүнөн улам шартталган.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Бир жагынан ички шарттар алгылыктуу түптөлгөн учурда орто мөөнөттүү мезгилге каралган инфляция динамикасына баа берүүнү жана экинчи жагынан тышкы тобокелдиктердин белгисиздигин эске алуу менен Улуттук банк 2018-жылдын III чейрегинде өзүнүн пайыздар боюнча саясатын өзгөртүүсүз калтырган. Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банктын эсептик чени (саясат чени) 4,75 пайыз деңгээлинде сакталган. Пайыздык чендер чеги да сакталган, анын жогорку чеги (“овернайт” кредиттери боюнча чен) – 6,00 пайыз, ал эми төмөн чеги (“овернайт” депозиттери боюнча чен) – 0,25 пайыз деңгээлинде катталган.

3.1.1-график. Акча рыногунун чендери

Улуттук банктын 7 күндүк ноталарын сунуштоо көлөмүнүн кыскарышы баалуу кагаздар рыногунда атаандаштыктын күч алышын, ушундан улам акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендеринин төмөндөшүн шарттаган.

Отчеттук мезгил ичинде банк тутумунда сомдун үстөк ликвиддүүлүгү шартында 7, 28 жана 91 күндүк ноталар

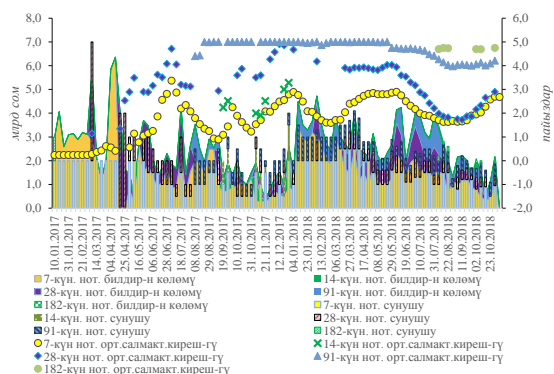
эмиссиясын сактоодо 182 күндүк ноталар эмиссиясын чыгаруу боюнча тактикалык чечимдер кабыл алынган.

Отчеттук чейректе акча рыногунда кыска сегментте колдонулуп жаткан чендер (6 айга чейин) саясат ченинен бир аз четтеген, мында 12 айга чейинки инструменттер боюнча чендер Улуттук банктын эсептик ченине жакын өзгөрүп турган, ал эми буга чейин алар пайыздык чектин жогорку чегинде орун алган эле.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда операциялар көлөмү төмөндөгөндүгүнө карабастан (III чейректе операциялар көлөмү II чейрекке салыштырганда 30 пайызга төмөндөгөн), кредиттик ресурстарга суроо-талаптын олуттуу үлүшүн түзгөн банктар аралык кредит рыногунун катышуучуларынын жоктугу бара-бара жаңы катышуучулардын пайда болушу менен камсыздалган.

2018-жылдын III чейрегинде акча рыногунун орточо салмактанган чендери, чейрек ичинде орточо алганда 4,99 пайызды түзгөн 12 айлык МКВлар кирешелүүлүгүн эске албаганда, жалпы алганда Улуттук банк тарабынан белгиленген эсептик ченден төмөн катталган.

3.1.2-график. Улуттук банктын ноталары

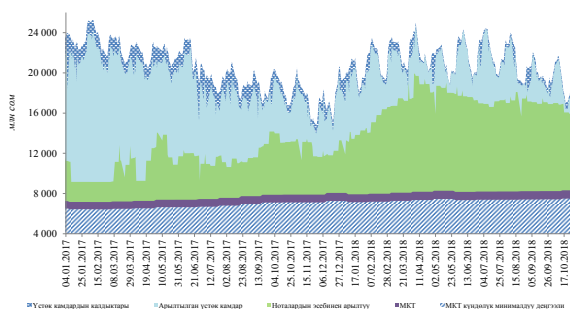

(2018-жылдын II чейрегинде – 2,69 пайыз) түзгөн. Өтүп жаткан жылдын август айынан баштап чыгарыла баштаган 182 күндүк ноталар боюнча орточо салмактанган кирешелүүлүк 4,72 пайыз чегинде калыптанган.

Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын демилгелөөчү мүнөзгө ээ болуусу коммерциялык банктардын кредит портфели боюнча пайыздык чендердин төмөндөөсүн шарттаган. Кредит портфели боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен отчеттук чейректин акырына карата 15,1 пайызды түзгөн, бул жыл башындагы көрсөткүчтөн 0,8 п.п. төмөн.

Коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүнө тиешелүү жагдай

3.1.3-график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

Орточо алганда 2018-жылдын III чейреги ичинде II чейрекке салыштырганда Улуттук банктын ликвиддүүлүктөн арылтуу боюнча инструменттеринин орточо салмактанган кирешелүүлүгү төмөндөгөн. Алсак, чейрек ичинде орточо алганда 91 күндүк ноталар боюнча орточо салмактанган кирешелүүлүк 4,30 пайызды (2018-жылдын II чейрегинде – 4,90 пайыз), 28 күндүк ноталар боюнча – 2,34 пайыз (2018-жылдын II чейрегинде – 3,85 пайыз), 7 күндүк ноталар боюнча – 1,81 пайыз

2018-жылдын III чейрегинде банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүк деңгээлинин төмөндөшү байкалган. Мунун негизги себебинен болуп Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары (-1,2 млрд сом) жана акча базасын 2,7 млрд сомго төмөндөткөн Улуттук банктын чет өлкө валютасын сагуу боюнча валюталык интервенциялары саналган. Ошондой эле үстөк ликвиддүүлүк деңгээлинин төмөндөшүнүн бирден-бир факторунан

болуп банктардан тышкаркы акча көлөмүнүн өсүшү эле, бул көрсөткүч кароого алынып жаткан чейрек ичинде 2,4 млрд сомго өскөн. Коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнүн орточо күндүк көлөмү арылтуу операцияларын жүргүзгөнгө чейин отчеттук чейректе 12,9 млрд сомду түзүү менен 2018-жылдын II чейрегиндеги тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 0,8 млрд сомго төмөндөгөн.

Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн түптөлүп жаткан деңгээлин эске алуу менен Улуттук банк тарабынан ноталар аукционун өткөрүү жана коммерциялык банктар тарабынан өздөрүнүн бош каражаттарын аталган банктын «овернайт» депозиттерине жайгаштыруу аркылуу аны абсорбациялоо боюнча операциялар жүргүзүлгөн. Отчеттук чейрек ичинде күн сайын орточо 12,3 млрд сом үстөк ликвиддүүлүк абсорбацияланган, бул 2018-жылдын II чейрегине караганда 0,8 млрд сомго аз. Абсорбациялоо операцияларынын түзүмүндө Улуттук банктын ноталарын жайгаштыруу көлөмү бир аз төмөндөгөн, мында жүгүртүүдөгү ноталардын ичинен алардын көпчүлүк бөлүгү мурдагы чейректегидей эле 91 күндүк ноталарга туура келген (отчеттук чейрек үчүн орточо 65,9 пайыз). Жайгаштыруу 2018-жылдын август айында башталган 182 күндүк ноталардын үлүшү отчеттук чейрек ичинде орточо алганда 2,5 пайызды түзгөн. Жалпысынан отчеттук чейрек ичинде ноталардын эсебинен

арылтуунун бир күндүк орточо көлөмү 8,6 млрд сомду (2018-жылдын II чейрегине салыштырмалуу -1,3 млрд сомду), Улуттук банкта «овернайт» депозиттерине жайгаштыруу көлөмү – 3,7 млрд сомду (2018-жылдын II чейрегине салыштырмалуу +0,5 млрд сомду) түзгөн.

Улуттук банктын кредит саясаты

Улуттук банктын пайыздык чендерди төмөндөтүү жана кредиттөө көлөмүн кеңейтүү боюнча жигердүү кредит саясатынан кийин кароого алынып жаткан мезгил ичинде коммерциялык банктарды кайра каржылоо максаттары үчүн кредиттик аукциондор өткөрүлгөн эмес. Мында Улуттук банк Россия-Кыргыз өнүктүрүү фондуна экономиканы мындан ары кредиттөө максатында 150,0 млн сом өлчөмүндө каражат сунуштаган.

Мындан тышкары, Улуттук банк тарабынан коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүн колдоо максатында 430,2 млн сом өлчөмүндө каражат бөлүнгөн.

Ошентип, Улуттук банк тарабынан сунушталган кредиттик каражаттардын жалпы көлөмү III чейрек үчүн 580,2 млн сомду түзгөн.

Улуттук банктын валюта саясаты

Ички валюта рыногунда салыштырмалуу туруктуу жагдай белгиленген. Отчеттук чейректин биринчи жарымындагы орточо динамикадан кийин сомдун алмашуу курсу максималдуу амплитудасы менен анын экинчи жарымында 1,55 сомго өзгөрүлүп турган. Кароого алынып жаткан мезгилдин орто ченинде чет өлкө валютасына карата суроо-талаптын сунуштан ашкандыгынан улам, Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрмөлүүлүгүн текшилөө максатында, ички валюта рыногунда 38,7 млн АКШ доллары суммасында чет өлкө валютасын сатуу боюнча интервенцияларды жүргүзгөн. Бүгүндөй III чейрек ичинде 1,6 пайызга көбөйүү менен сомдун алмашуу курсу бир АКШ доллары үчүн 68,00 сомдон 69,75 сомго чейинки диапазондо өзгөрүлүп турган.

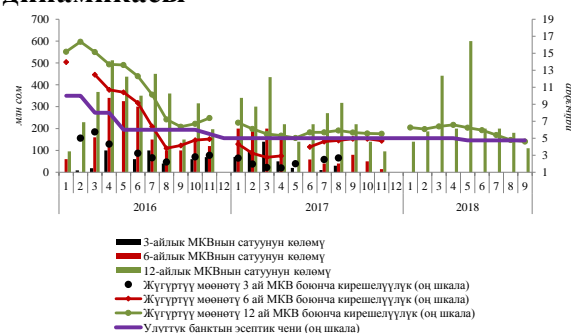
2018-жылдын III чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү тууралуу чечим кабыл алынган	Улуттук банк Башкармасы тарабынан эсептик чен өлчөмү тууралуу маселе 2018-жылдын 28-августунда жана 24-сентябрында эки ирет каралган. Отурумдун жыйынтыгы боюнча эсептик чен өлчөмүн 4,75 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калтыруу жөнүндө чечим кабыл алынган. Кабыл алынган чечимге ылайык, пайыздык чендердин чеги («овернайт» кредиттери жана депозиттери боюнча чен тиешелүүлүгүнө жараша 6,25 жана 0,25 пайыз деңгээлинде) өзгөрүүсүз калтырылган.
Улуттук банк Кыргыз Республикасы тарабынан Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредит берген	Берилген ресурстардын суммасы 150,0 млн сомду түзгөн.
Башка кредиттер	Улуттук банктын банктардын ликвиддүүлүгүн колдоо максатында берген кредиттеринин көлөмү 430,2 млн сомду түзгөн.

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

мезгил ичинде аталган рынокто 12 айлык баалуу кагаздардын орточо алынган кирешелүүлүгүнүн төмөндөшү менен катар эле катышуучулардын жигердүүлүгүнүн төмөндөшү байкалган.

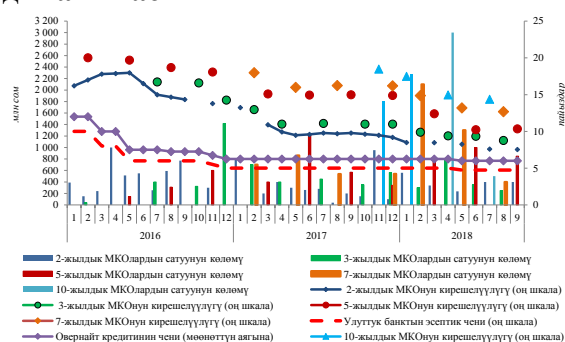
Бюджеттин тартыштыгын жабуу максатында Финансы министрлиги тарабынан отчеттук мезгил ичинде 580,0 млн сом суммасында мамлекеттик казына векселдер сунушталган, бул өткөн жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу 56,7 пайызга төмөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде МКВга суроо-талаптын сунуштун көлөмүнөн ашкандыгына карабастан, аукциондордун жыйынтыгы боюнча 490,5 млн сом суммасында МКВ жайгаштырылган, бул сунуштун көлөмүнөн 15,4 пайызга аз.

Жүргүзүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча отчеттук мезгил ичинде орточо алынган кирешелүүлүк 12 айлык МКВ боюнча 5,0 пайыз (2017-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда -0,8 п.п) деңгээлинде түптөлгөн.

Отчеттук мезгилдин акырына карата ушул активге ээлик кылуучу катары коммерциялык банктардын артыкчылыктуу үлүшү менен жүгүртүүдө МКВлардын жалпы көлөмү 2,6 млрд сомду (жыл башынан тартып -12,2 пайыз) түзгөн. Мында, жыл башынан бери институционалдык инвесторлор жана юридикалык-жактар-резиденттер тарабынан инвестициялык портфельдин артышына байланыштуу коммерциялык банктарда МКВ портфелинин төмөндөө тенденциясы байкалган.

3.2.2-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

мезгил ичинде 2017-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 35,0 пайызга көбөйүү менен 2,8 млрд сомду түзгөн. Алар республикалык бюджеттин күндөлүк тартыштыгын каржылоо жана мамлекеттик карызды кайра каржылоо үчүн акча каражаттарды тартуунун негизги узак мөөнөттүү инструменттеринен болуп саналат.

Мамлекеттик казына векселдери

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин узак мөөнөттүү баалуу кагаздарды чыгарууну көбөйтүү боюнча уланып жаткан саясатына байланыштуу (1 жылдан жана андан жогору) өтүп жаткан жылы мамлекеттик казына векселдер рыногу өткөн жылга салыштырмалуу жүгүртүү мөөнөтү 12 ай болгон баалуу кагаздар менен сунушталган. Кароого алынып жаткан

Мамлекеттик казына облигациялары

Отчеттук мезгил ичинде мамлекеттик казына облигациялар (мындан ары - МКО) рыногунда катышуучулар өз инвестициялык портфельдерин арттырууну уланткан. Ушуну менен катар эле мөөнөттүүлүгү боюнча МКО кирешелүүлүгүнүн төмөндөө тенденциясы байкалган.

Мамлекеттик казына облигацияларын жайгаштыруу боюнча жалпы көлөм байкоого алынып жаткан

Мында, МКО рыногунда суроо-талаптын жалпы көлөмү 2,5 млрд сомдук сунуштан улам 4,2 млрд сомду (+84,3 пайызды) түзгөн, бул акча каражаттардын узак мөөнөттүү салымдарында инвесторлордун олуттуу кызыкчылыгы тууралуу тастыктайт.

Отчеттук мезгил ичинде мөөнөттүүлүгү боюнча эң алгылыктуу болуп 2 жана 10 жылдык МКО саналган, алардын үлүшү МКО рыногунда сунушталган суроо-талаптын жалпы көлөмүнөн 51,7 пайызды түзгөн. Мында, 2017-жылдын тиешелүү мезгилиндегидей эле (27,5 пайыз) отчеттук мезгил ичинде сатууда эң чоң үлүштү 5 жылдык МКОлор ээлеген (30,4 пайыз).

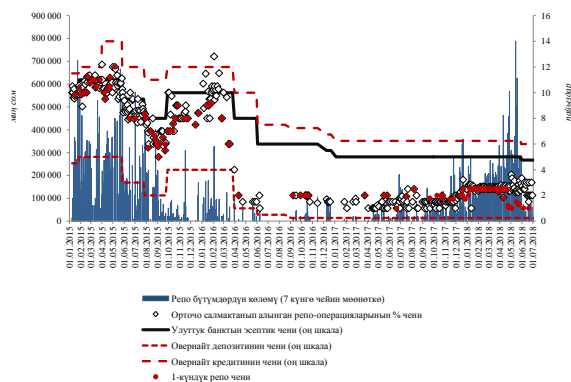
МКО рыногунда өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгында катышуучулардын саны 14төн (2017-жылдын III чейрегинде) 12 катышуучуга чейин төмөндөгөн, мында рыноктун көлөмү чоңойгон.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде жайгаштырылган МКОнун жыйынтыгы боюнча баалуу кагаздардын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү 13,2 пайыздан 11,0 пайызга чейин төмөндөгөн, бул улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттердин орточо алынган ченине жакындаган.

Отчеттук мезгилдин акырына карата жүгүртүүдө МКОнун жалпы көлөмү¹ 34,7 млрд сомду (жыл башынан бери +46,2 пайызды) түзгөн, мында МКВларга ээлик кылуучулардын түзүмүнө караганда институционалдык инвесторлор негизги ээлик кылуучулардан болуп саналган. Ушуну менен бирге эле жыл башынан бери юридикалык жактар-резидент эместердин МКО портфелинин артышы байкалган.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда банктар аралык кредиттик ресурстарды карызга алуу рыногунун алгылыктуу өсүш тенденциясы улантылган.

2018-жылдын III чейрегинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунун алгылыктуу өсүш тенденциясы улантылган.

Алсак, репо шартында келишилген бүтүмдөрдүн санынын көбөйүшүнөн улам, рыноктун бул сегментинде бүтүмдөрдүн көлөмү 2018-жылдын III чейрегинде өткөн жылга салыштырмалуу 25,8 пайызга, 3,7 млрд сомго чейин (2017-

жылдын III чейрегинде – 3,0 млрд сом) өскөн. Бирок банктар аралык кредит ресурстарга карата колдоого алынган суроо-талапка карабастан отчеттук мезгил ичинде рыноктун бул сегментинде насыя наркынын 2,3 пайыздан 1,8 пайызга чейин бир аз төмөндөшү байкалган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде «репо» шартында келишилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 3,7 млрд сомго чейин (+31,5 пайызга) өскөн.

2018-жылдын III чейрегинде банктар аралык кредит рыногунда улуттук жана чет өлкө валюталарында стандарттык насыялар берилген эмес.

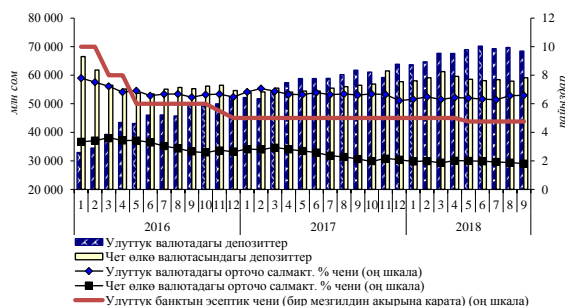
¹ Чет өлкө валютасында берилген МКОну эске албаганда.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Банктардын динамикасы

Коммерциялык депозиттеринин

2018-жылдын III чейрегинде
банктардын депозиттик базасынын
өсүш тенденциясы сакталган.

2018-жылдын III чейрегинин акырына карата коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү улуттук валютадагы депозиттердин 7,2 пайызга, 68,4 млрд сомго жана чет өлкө валютасындагы - 2,3 пайызга, 59,1 млрд сом эквивалентине чейин өсүшү эсебинен жыл башынан бери 4,9 пайызга жогорулоо менен 127,5 млрд сомду

түзгөн. Жыл башынан бери депозиттердин долларлашуусу 46,3 пайызды түзүү менен 1,2 п.п. төмөндөгөн. 2018-жылдын сентябрындагы жыйынтыгына ылайык (жыл башындагы көрсөткүчкө салыштырмалуу) жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттеринин долларлашуусу тиешелүүлүгүнө жараша (38,3 жана 53,5 пайызды түзүү менен) 2,84 жана 0,87 п.п. төмөндөгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде коммерциялык банктарга салынган аманаттардын көлөмүнүн өсүш динамикасы сакталган. Жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү¹ 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 12,7 пайызга көбөйүү 2018-жылдын III чейреги үчүн 147,4 млрд сомду түзгөн.

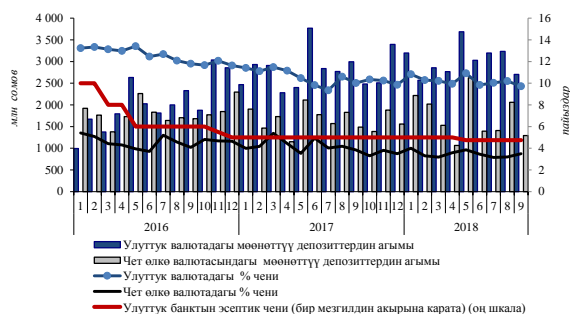
Буга улуттук валютадагы депозиттердин 80,2 млрд сомго чейин (+11,9 пайызга) өсүшү сыяктуу эле, чет өлкө валютасындагы да – 67,2 млрд сом эквивалентине чейин өсүшү (+13,5 пайыз) себеп болгон. Түзүмдөр боюнча жаңыдан кабыл алынган аманаттардын көбөйүшү, эң башкысы, талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин 13,8 пайызга өсүшү менен байланыштуу болгон, аларга 90,6 пайыз аманаттардын агымы туура келген. Ал эми жаңыдан кабыл алынган мөөнөттүү депозиттердин көлөмү 3,0 пайызга (салыштырма салмак – 9,4 пайызга) өскөн. Мөөнөттүү депозиттердин негизги көлөмүн узак мөөнөттүү депозиттердин үлүшүн 39,2 пайызга чейин пропорционалдуу көбөйтүү менен 60,8 пайыз салыштырма салмакка ээ кыска мөөнөттүү депозиттер ээлеген.

Мында мөөнөттүүлүгү боюнча кыска мөөнөттүү депозиттердин (1 жылга чейинки) үлүшү узак мөөнөттүү ресурстардын үлүшүн 30,6 пайызга чейин пропорционалдуу төмөндөтүү менен депозиттик базада жыл башынан бери 69,4 пайызга чейин бир аз өскөн (+0,4 пайыздык пункт), бул калктын кыйла кыска мөөнөттөргө салынган аманаттарынын көбөйгөндүгүн тастыктап турат.

2018-жылдын III чейрегинде улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча негизги үлүштү 6 айдан 1 жылга чейинки (43,9 пайыз) жана 1 жылдан 3 жылга чейинки (38,2 пайыз) депозиттер, ал эми чет өлкө валютасында тиешелүүлүгүнө жараша 29,6 пайыз жана 35,1 пайыз үлүшү менен ушул эле мөөнөттөрдөгү депозиттер негизги үлүштү ээлеген. Ушуга байланыштуу депозиттик базанын жалпы дюрациясы кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата 4,9 айды (жыл башынан бери +0,1 ай), мөөнөттүү депозиттер дюрациясы 13,2 айды (жыл башынан бери -0,1 ай) түзгөн.

¹ Жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмүндө банктардын кардарларынын эсептешүү эсептери эске алынган эмес.

3.2.5.-график. Коммерциялык банктардын мөөнөттүү депозиттеринин динамикасы

Чендердин эсебинен (кызыл сызык) 2016-жылдын башында 10,01 пайыздык пунктка төмөндөө менен 9,99 пайызды түзгөн. Муну менен бирге эле, чет өлкө валютасында мөөнөттүү аманаттардын орточо салмактанып алынган чени, бардык мөөнөттүүлүгү боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен 0,74 пайыздык пунктка төмөндөө менен 3,28 пайызды түзгөн.

Кароого алынган мезгилдин акырына карата депозиттер рыногунда концентрациялануу индекси 0,10 деңгээлинде түптөлгөн, бул концентрациялануунун орточо деңгээлине жана рынокто бирдей үлүшкө ээ он катышуучунун иш алып баруусуна ылайык келет.

Кредит рыногу

3.2.6-график. Бир мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредиттик карызынын динамикасы

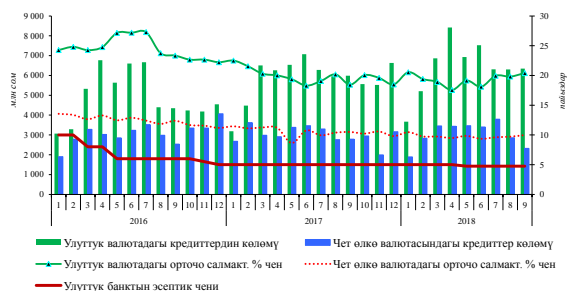
Кредит портфелинин долларлашуусу жыл башынан бери 0,4 пайыздык пунктка, 37,5 пайызга чейин төмөндөгөн, бул 3 жылдан ашык мөөнөткө берилген узак мөөнөттүү кредиттерден тышкары, бардык мөөнөттүүлүгү боюнча кредиттердин долларлашуу деңгээлинин төмөндөшүнөн улам келип чыккан. Сентябрь айынын акырына карата юридикалык жактардын кредиттеринин долларлашуу көрсөткүчү жыл башынан бери 41,3 пайызды түзүү менен өзгөргөн эмес, ал эми жеке адамдардын долларлашуу көрсөткүчү 5,09 пайызды (-2,3 п.п.) түзгөн.

Отчеттук мезгил ичинде улуттук валютадагы жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2,38 пайызды (2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда -0,28 п.п.), чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча – 0,33 пайызды (-0,19 п.п.) түзгөн. Байкоого алынган мезгил ичинде улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен негизинен 0 дөн 1 айга чейинки мөөнөттүү аманаттарды эске албаганда, бардык мөөнөттүүлүк боюнча чендердин

2018-жылдын III чейрегинде улуттук валютадагы кредиттерди берүү менен кредит портфелинин көлөмү арттырылган.

Алсак, кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү жыл башынан бери 14,4 пайызга көбөйүү менен 123,9 млрд сомду түзгөн. Мында, улуттук валютадагы кредиттер 15,1 пайызга, 77,4 млрд сомго чейин, ал эми валюталык түзүүчү – 13,1 пайызга, 46,5 млрд сом эквивалентине чейин өскөн.

3.2.7-график. Бир мезгил үчүн коммерциялык банктар тарабынан жаңыдан берилген кредиттердин динамикасы

Отчеттук мезгил ичинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү 3 айдан 3 жылга чейинки мөөнөткө берилген кредиттердин көлөмүнүн өсүшүнүн эсебинен 2017-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 4,0 пайызга көбөйүү менен 19,0 млрд сомду түзгөн. Тармактар боюнча алганда мындай өсүш, негизинен, «транспорт» (+29,6 пайыз), «даярдоо жана кайра иштетүү» (+26,4 пайыз) жана «керектөө кредиттери» (+22,3 пайыз) жагына берилген кредиттердин көбөйүшүнө байланыштуу болгон.

Чет өлкө валютасында кредиттердин агымынын көлөмү 1 жылдан 3 жылга чейинки мөөнөттүү кредиттердин өсүшүнө байланыштуу 9,0 млрд сом эквивалентине (+1,4 пайыз) өскөн. Мында, тармактар боюнча алганда, кредиттердин негизги көбөйүшү «айыл чарба» (+7,1 эсе), «байланыш» (+2,0 эсе), «курулуш» (+1,9 эсе) жана «транспорт» (+52,5 пайыз) сыяктуу секторлордо катталган.

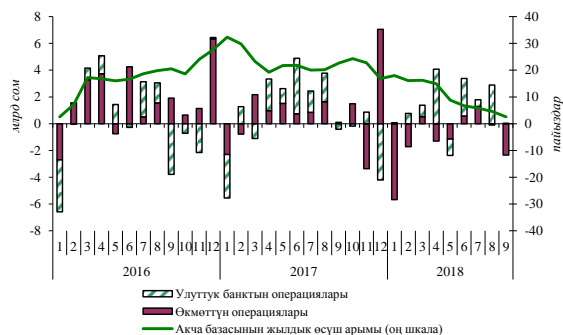
Ошентип, чейректин жыйынтыгында улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча дюрация жыл башынан бери 4 айга (24 айга чейин), чет өлкө валютасында 3 айга (31 айга чейин) төмөндөгөн.

2018-жылдын III чейрегинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2017-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 0,83 пайыздык пунктка, 20,06 пайызга чейин (негизинен «байланыш», «айыл чарба», «өнөр жай» сыяктуу тармактар боюнча кредиттердин наркынын өсүшүнөн улам), чет өлкө валютасында – 0,51 пайыздык пунктка, 9,77 пайызга чейин (айыл чарба, транспорт тармактары боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен) азайган.

Кредиттөө рыногунун жалпы концентрациялануу көрсөткүчү 0,09 түзгөн, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлине ылайык келет жана рынокту он бир банк ортосунда бөлүштүрүүгө эквиваленттүү. Тармактык концентрациялануу көрсөткүчү 32,7 пайыз деңгээлинде түптөлүү менен негизги үч кредиттөө секторунун болушу тууралуу белгилеген.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

Акча базасы

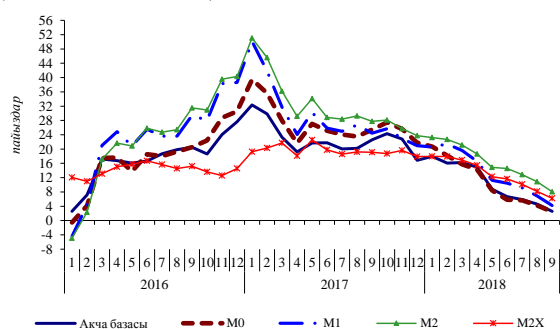
2018-жылдын III чейрегинин акырында акча базасынын жылдык өсүш арымы 2,6 пайызды түзгөн, отчеттук чейрек ичинде акча базасы 2,3 пайызга көбөйгөн. Отчеттук чейрек ичинде акча базасынын көбөйүшүнө Улуттук банктын операциялары таасирин тийгизген, (+3,4 млрд сом), ал эми Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары акча базасын төмөндөткөн (-1,2 млрд сом).

Акча базасынын түзүмүндө олуттуу өзгөрүүлөр орун алган эмес. Отчеттук мезгилдин акырына карата акча базасынын түзүмүндө башка депозиттик

корпорациялардын камынын салыштырма салмагы 9,5 пайызды түзгөн, ал эми жүгүртүүдөгү акчанын үлүшү 90,5 пайызда калыптанган.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун Акча топтомдору номиналдык өсүш арымы

(жылдык мааниде)

Отчеттук чейрек ичинде акча топтомдорунун жылдык өсүш арымынын басаңдашы улантылган. Акча топтомдорунун өсүшүнүн динамикасынын басаңдашынын негизги себебинен болуп, банктардан тышкаркы акчанын жылдык өсүш арымынын төмөндөшү саналган. Отчеттук чейрек ичинде банктардан тышкаркы акча 2,9 пайызга өскөн, 2017-жылдын ошол эле мезгилинде өсүш 6,3 пайызды түзгөн. Отчеттук чейректин акырында банктардан

тышкаркы акчанын жылдык өсүшү 2,5 пайызды түзгөн (2018-жылдын II чейрегинин акырында өсүш 5,8 пайызда түптөлгөн).

M2X акча топтому отчеттук чейрек ичинде 0,7 пайызга өсүп, мезгилдин акырына карата 197,8 млрд сомду түзгөн. Мында, M2X акча топтомунун жылдык өсүшү 6,2 пайызды түзгөн.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер¹ жыл ичинде 9,2 пайызга өскөн, бул улуттук валютадагы депозиттердин 16,2 пайызга өсүшү сыяктуу эле, чет өлкө валютасындагы депозиттердин 1,4 пайызга көбөйүшүнөн улам келип чыккан.

Экономикага кредиттин жалпы көлөмү² бир мезгилдин акырына карата 126,6 млрд сомду түзүү менен жыл ичинде 17,2 пайызга көбөйгөн. Мында, улуттук валютадагы кредиттер 20,4 пайызга, ал эми чет өлкө валютасындагы кредиттер 12,1 пайызга көбөйгөн. Отчеттук чейректин башталышынан тартып экономикага кредит 3,8 пайызга өскөн.

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

² Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө жана резидент эместерге кредиттерди эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.

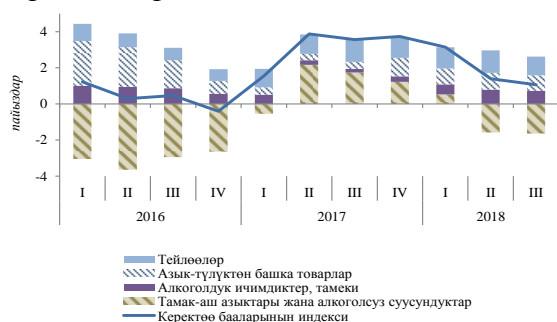
4-глава. Инфляция динамикасы

Кыргызстанда орун алган инфляция өтүп жаткан жылдын үч чейреги катары менен төмөн арымда сакталууда. Өлкөдө инфляциялык жагдай туруктуу бойдон калган. Инфляциянын азык-түлүк түзүүчүсүнүн төмөн арымы анын жалпы маанисинин ооздуктоочу факторунан болуп кала берет, ал эң башкысы «жашылча жемиштер» статьясындагы баанын төмөндөшү менен шартталган. Рыноктук инфляция Улуттук банктын максаттуу көрсөткүчүнүн төмөн чегинин деңгээлинде туруктуулугун сактаган.

4.1. Керектөө баа индекси

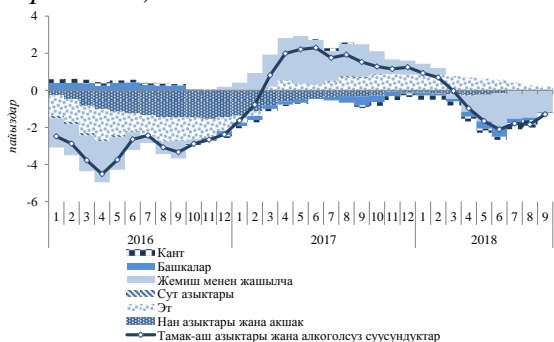
4.1.1-график. КБИ түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

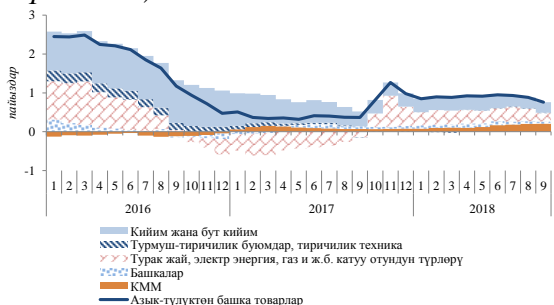
4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.3-график. Жылдык КБИдеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

2018-жылдын III чейрегинде инфляция басаңдаган.

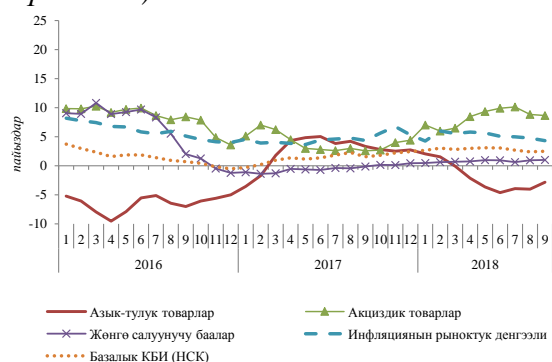
Керектөө баа индексинин өсүшү 2017-жылдын үчүнчү чейрегине карата үчүнчү чейрек үчүн 1,4 пайызга төмөндөө менен 1,1 пайызды түзгөн, ал эми экинчи чейрекке салыштырмалуу төмөндөө 1,3 пайызды түзгөн. Азык-түлүк товарларына, айрыкча, алгылыктуу ички өндүрүштөн жана импорттук берүүлөрдөн улам, жашылча жемиштерге баа индексинин төмөндөшү III чейректе төмөн баалардын сакталышы үчүн негиз болгон.

Сентябрь айында инфляция жылдык мааниде август айына салыштырмалуу 0,4 п.п. көбөйүү менен 1,2 пайызды түзгөн, бул жашылча жемиштердин сезондук кымбатташына байланыштуу эле.

Азык-түлүк товарларына карата баа индекси 2018-жылдын сентябрь айында жылдык мааниде 2,8 пайызга төмөндөгөн. Көпчүлүк азык-түлүк товарларына карата өтө төмөн баа тенденциясы өткөн жылдын дал ушул айына салыштырмалуу сакталган. Аталган топтогу негизги товарларга карата баа индекси төмөндөгөн же болбосо ички сыяктуу эле, импорттолуучу өндүрүштө да азык-түлүк товарларынын жетиштүү сунушун эске алуу менен нөлгө жакын деңгээлде турат. Бул тышкы азык-түлүк рынокторунда салыштырмалуу туруктуу абалдын орун алышы менен колдоого алынган. Азык-түлүк инфляциясына карата жогорулатуу таасирин өткөн чейректегидей эле эт жана сүт азыктарынын баасынын өсүшү гана тийгизген.

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

«Алкохолдук ичимдиктер жана тамеки заттары» деп аталган товардык бөлүгүндө өтүп жаткан жылдын январь айында акциздик чендердин жогорулоо таасири сакталууда. Бул бөлүктө баалар сентябрь айында 7,8 пайызга жогорулаган.

Рыноктук инфляция өсүштүн туруктуу арымдарын калтырып, сентябрда 4,3 пайызды түзгөн, негизинен алганда, Улуттук банктын 5-7 пайыз максаттуу көрсөткүчүнүн төмөн чегинде жайгашкан.

Азык-түлүктөн башка товардык топ өткөн айлардагыдай эле, негизги товардык позициялар боюнча орточо өсүштү калтырган.

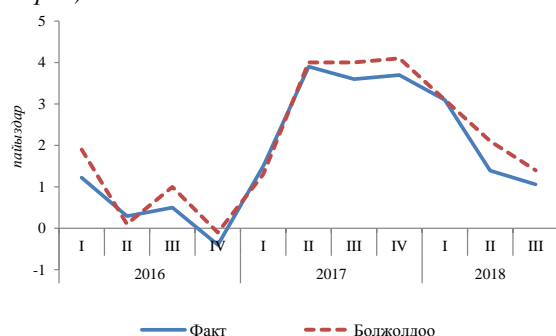
Баага карата жогорулатуучу таасир күйүүчү-майлоочу материалдарга, байланыш кызмат көрсөтүүлөрүнө карата баанын жылдык мааниде өсүшү жагынан байкалган.

Азык-түлүктөн башка инфляция 2018-жылдын сентябрь айында 2,6 пайызды түзгөн, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалардын өсүшү 6,0 пайыз деңгээлинде калыптанган.

4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИинин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

өсүшүнө ашыкча баа берилген.

2018-жылдын III чейрегинде айкын инфляция Улуттук банктын болжолдоосунан 0,3 п.п. төмөн түптөлгөн. Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде азык-түлүккө карата баалар «жашылча жемиштер» тобундагы өтө төмөн баалардан улам күтүлүп жатканга караганда төмөн түптөлгөн, мында КНСтин жогорулашынан улам Россияга кийим-кечени жана бут кийимди экспорттоо көлөмүнүн кыскарышы күтүлүп жаткандыгына байланыштуу керектөө баа индексинин азык-түлүктөн башка тобунда кийим-кечеге жана бут кийимге карата баанын мүмкүн болуучу

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

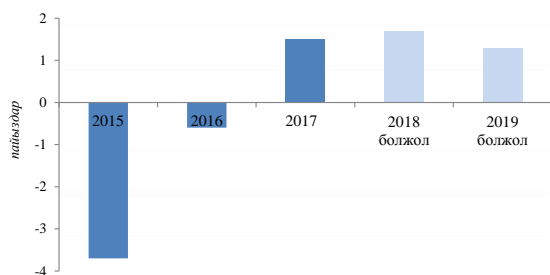
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россиянын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: ЭВФ, «Блумберг» маалымат агенттиги, Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги

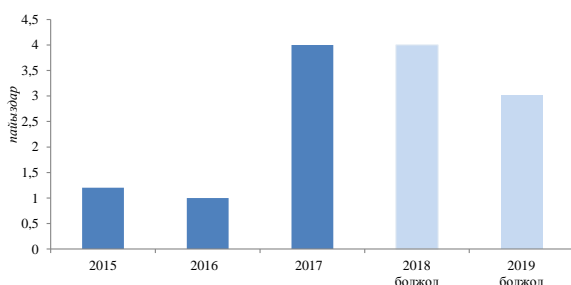
өсүшүнүн басандашынын жана 2019-жылдын баш жагынан тартып КНС ченинин жогорулашынын алкагында керектөө суроо-талабынын кыйла төмөн өсүш арымы, ошондой эле инвестициялык жигердүүлүктүн жана геосаясий абалдын белгисиздиги менен шартталган.

Инфляциянын 4 пайыздан жогору четтөөсүнүн орто мөөнөттүк тобокелдиктери мурдагыдай эле басымдуулук кылууда. Алар, баарыдан мурда, геосаясий факторлордун таасири, рублдин алсызданышы, ошондой эле Россияда 2019-жылдын баш жагынан тартып КНСтин базалык ченинин 18ден 20 пайызга чейин жогорулашы жана инфляциялык күтүүлөрдүн тиешелүү таасири менен байланыштуу болгон. 2020-жылы убактылуу факторлордун таасиринин жок болушуна жараша инфляциянын 4 пайыз жакын деңгээлде турукташуусу күтүлүүдө. Мында, Россия Банкы акча-кредит саясатынын оперативдүү реакциясы келечекте инфляциялык тобокелдиктердин өсүшүн чектеп, 2019-жылдын акырында – 2020-жылдын биринчи жарымында акча-кредит саясатын жеңилдетүү үчүн шарттарды түзөт экендигин болжолдоодо.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

3,2 пайыз деңгээлде сакталууда. Казакстандын экономикалык өсүшү калктын

Орто мөөнөттүк мезгилде Россияда экономиканын алгылыктуу өсүш арымынын күтүлүшү сакталууда. Россиянын экономикасынын 2018-жылга карата өсүшүн болжолдоо 2018-жылдын III чейрегинде түптөлгөн айкын маалыматтардын күтүлгөндөн да кыйла төмөн болушунан улам, 1,7 пайызга чейин (1,9 пайыздын ордуна) төмөндөө тарабына бир аз корректировкаланган¹. Мында, Россия экономикасынын 2019-жылга карата басандашы боюнча күтүүлөр 1,3 пайыз деңгээлде сакталган, бул эмгек акынын

Орто мөөнөттүк мезгил ичинде таасирлер болбогон шартта Казакстан экономикасынын өсүшү сакталат. Казакстандын экономикалык өсүшү боюнча болжолдоо 2018-жылы мунайга жогорку баанын жана анын казып алуу көлөмдөрүнүн алкагында күтүлгөндөн да кыйла жогорку 2018-жылдын III чейрегинде айкын маалыматтардан улам 4,0 пайызга (3,9 пайыздын ордуна) чейин бир аз корректировкаланган. 2019-2020-жылдары экономиканын өсүшү тиешелүүлүгүнө жараша 3,0 жана

¹Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлигинин баа берүүсү

кирешелеринин өсүшүнүн, ири инвестициялык долбоорлордун ишке ашырылышынын жана экономиканы колдоо боюнча мамлекеттик программалардын алкагында ички суроо-талаптын кеңейиши, ошондой эле чийки заттарга болгон жогорку баанын орун алышы шартында минерал ресурстарын казып алуу, өндүрүү жана экспорттоо көлөмдөрүнүн көбөйүшү менен колдоого алынган.

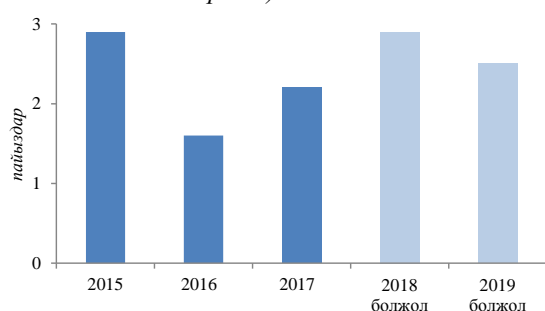
Казакстанда орто мөөнөттүк мезгил ичинде тышкы таасирлердин жоктугунан улам, 2021-жылы 4,0 пайызга жакын мааниге чейин баалардын өсүшүнүн басаңдашы күтүлүүдө. Алсак, 2018-жылы инфляция 5,0-7,0 пайыз максаттуу чегинде басаңдай баштайт, ал эми 2019-жылы 4,0-6,0 пайыз чегинде болот. Казакстанда инфляциянын тездетилишинин негизги тобокелдиктери алгылыксыз тышкы жагдайга байланыштуу болгон.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШнын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

сурамжылоолордо чагылдырылган, бул эмгек рыногунда түптөлгөн алгылыктуу жагдай менен бирге түпкү керектөөнүн жана инвестициялардын өсүшүнө өбөлгө түзөт. Экономика үчүн тобокелдиктер АКШ менен Кытайдын ортосунда сакталып жаткан тышкы соода боюнча пикир келишпестиктерге байланыштуу болгон.

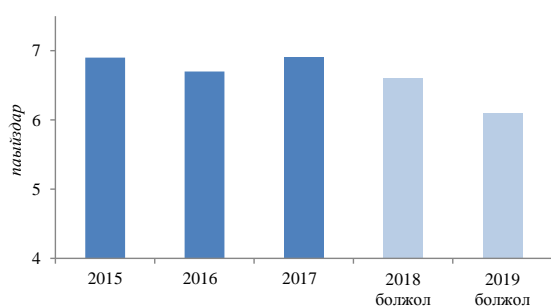
Инфляциянын индикатору катары АКШнын ФРСсы тарабынан артыкчылык берилген жеке керектөөлөргө чыгашалардын базалык индекси 2,0 пайыз максаттуу көрсөткүчкө жеткен. АКШда тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүүнү улантуу күтүлүүдө, ал инфляцияны максаттуу көрсөткүчкө жакын кармап турат, мында керектөө баа индексинин өсүшү жакынкы жылдары 2,2-2,3 пайыз деңгээлде болот.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу

ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

ИДӨнүн өсүшү өтүп жаткан жылы салыштырмалуу жогорку деңгээлде түптөлүп, кийинки жылдары басаңдашы болжолдонууда. Салык чендеринин төмөндөшүнүн жана жөнгө салуу жүгүнүн азайышынын оң таасири 2018-жылы ИДӨнүн болжол менен 3,0 пайызга өсүшүнө өбөлгө түзөт. Бул чаралардын салымынын азайышына жараша 2019-жылы өсүштүн 2,5 пайызга чейин жана 2020-жылы 2,1 пайызга чейин басаңдашы күтүлүүдө. Экономиканын келечектерине керектөөчүлөрдүн жана ишкердик ишениминин жогорку деңгээли

Кытай ИДӨсүнүн өсүш арымынын акырындык менен басаңдашы болжолдонууда. Өлкөнүн бийлиги ишканалардын карызынын өсүшүн чектөө жана финансылык тобокелдиктерди токтотуу саясатын жүргүзөт. АКШ тарабынан кытай товарларына соода тарифтерин жогорулатуу Кытай экономикасынын өсүшүнө терс таасир тийгизет. Бул таасирдин өлчөмү орточо болушу болжолдонууда, мында Кытай өкмөтү тобокелдиктерге каршы аракеттенүү жана жогорку экономикалык жигердүүлүк деңгээлин колдоо үчүн жетиштүү көлөмдөгү ресурстарга ээ.

Жигердүү фискалдык саясатын жүргүзүү улантылат, кыймылсыз мүлк секторунда туруктуу өсүш күтүлүүдө, бул экономиканын өсүшүнө алгылыктуу таасир тийгизет.

Болжолдоолорго ылайык, жакынкы жылдары Кытайда инфляция эки пайыздан бир аз жогору деңгээлде туруктуу динамиканы көрсөтөт. Акча-кредит саясаты ооздуктоочу жана кылдаттык менен жүргүзүү багытында калат. Үч пайызга жакын деңгээлде белгиленген максаттуу көрсөткүчтөн төмөн болгон инфляция Кытай Эл банкынын экономиканы колдоо муктаждыгына жараша саясатын жеңилдетүүгө өбөлгө түзөт.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

2018-жылдын III чейрегинде тышкы шарттардын жана ички конъюнктуранын өнүгүшү тууралуу болжолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын август айындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийине көбүрөөк деңгээлде дал келген.

Кыргыз Республикасында экономикалык өсүш арымы кыска жана орто мөөнөттүк келечекте буга чейин күтүлүп жаткан тенденциялардын чегинде сакталууда. Мында, тышкы экономикалык шарттар, баарыдан мурда соода боюнча негизги өлкөлөрдөгү экономикалык жигердүүлүк деңгээли өлкөдөгү экономикалык жигердүүлүктү аныктаган негизги факторлору бойдон калууда.

Россиянын экономикасына санкциялык басымдын катуулашы боюнча сакталып жаткан кооптонуу Кыргыз Республикасын кошо алганда, биздин регионго тиешелүү өлкөлөрдүн экономикасынын негизги өнүгүү келечегин аныктоону улантууда. АКШ сенатынын кароосуна киргизилген Россияга карата санкциялардын топтому «Кремлдин агрессиясынан Американын коопсуздугун коргоо жөнүндө акт» (Defending American Security from Kremlin Aggression Act – DASKAA) – даде болсо жактырылган эмес, бирок бул аны карап чыгууга убакыттын жетишсиздиги менен байланыштуу болгон. Аналитиктердин пикири боюнча өтүп жаткан жылы DASKAA топтому аны кароо жана макулдашуу боюнча бардык зарыл жол-жоболордон өтүүгө жетишпей калат жана талкуулоого 2019-жылдын баш жагында гана сунушталат.

Бүгүнкү күнү Россия экономикасынын түптөлүп жаткан өнүгүү тенденциясы DASKAA топтомун эске алуу менен санкциялардын кеңейтилишинин жогорку ыктымалдыгын эске алат жана бүгүнкү күнү аны киргизүүдөн таасирдин көпчүлүк бөлүгүн абсорбациялаган. Бирок, DASKAA санкциялар топтомун бекитүү жөнүндө чечимди жарыялаган учурда, Россия экономикасында жана биздин региондун өлкөлөрүндө кыска мөөнөттүү өзгөрмөлүүлүк келип чыгышы мүмкүн.

Кыргыз Республикасын орто мөөнөттүк келечекте экономикалык өнүгүү тенденциясын аныктаган башка маанилүү фактордон болуп дүйнөлүк товардык-чийки зат рыногундагы баа динамикасы саналат.

Дүйнөлүк азык-түлүк рыноктору туруктуу баа динамикасын өтүп жаткан айыл чарба сезонунун (2018-жылдын июль айы – 2019-жылдын июнь айы) акырына чейин сакталып калышына өбөлгө түзөт. Биздин региондун өлкөлөрүнүн негизги азык-түлүк өсүмдүктөрү өтүп жаткан жылы түшүмдүн төмөндөшүн көрсөтүүдө, бирок бул баалардын кыйла өсүшүн шарттабайт, анткени төмөндөшүнө карабастан, чогултулган түшүмдүн көлөмү жогорку деңгээлде калууда.

Дүйнөлүк энергия продукция рыногунда мунайга болгон баа 2018-жылдын IV чейрегинин баш жагында бир баррель үчүн 70 АКШ долларына чейин мунайдын дүйнөлүк запастарынын өсүшү жана АКШ менен Кытайдын ортосунда соода жүргүзүү боюнча келишпестиктердин терс таасири боюнча кооптонуулардан улам төмөндөгөн. 2018-жылдын декабрь айынын баш жагында ОПЕК+ кеңейтилген отурумунун өткөрүлүшү күтүлүүдө, анда мунайды казып алууга квоталарды кыскартуу жөнүндө чечим кабыл алынышы мүмкүн, бул мунайга болгон баага колдоо көрсөтөт жана ага

ылайык Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш-өлкөлөрдө – Россия жана Казакстанда экономикалык жигердүүлүктүн өсүшүн колдоого алат.

Кыргыз Республикасынын экономикасынын түзүмү иштелип чыгуучу болжолдоолордо тышкы сектордун параметрлеринин өзгөчө ролун шарттайт. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы баа динамикасы, Кыргыз Республикасынын соода өнөктөштөрү болгон өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүү келечектери жана дүйнөлүк экономиканы өнүктүрүүнүн башка маанилүү индикаторлору сыяктуу тышкы экономикалык сектордун мындай параметрлери боюнча божомолдор дүйнөлүк изилдөө агенттиктердин/институттардын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын болжолдоолорунун жана эксперттик баа берүүлөрүнүн негизинде берилет.

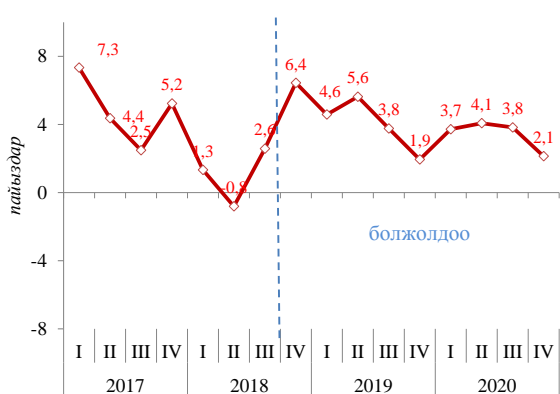
Учурда дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда түптөлүп жаткан көрсөткүчтөрдү, ошондой эле соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикасынын өнүгүп жаткан шартын эске алганда, орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде республиканын экономикасын өнүктүрүүнүн кыйла маанилүү фактору болуп, көп учурда Россия экономикасына жасалган санкциялык басымдын алкагындагы биздин регионго тиешелүү өлкөлөрдө түптөлгөн экономикалык жагдай эсептелет.

Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баалардын жалпы тенденциясынын сакталашын, ошондой эле экономикалык жигердүүлүктүн өсүшүн шарттаган башка факторлорду эске алганда, 2018-2020-жылдары соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикаларынын өсүшү жөнүндө божомолдор буга чейинки (август айындагы) болжолдун деңгээлинде сакталган: орто мөөнөттүк мезгилде (2018-2020-жылдары) Россия ИДӨсүнүн өсүшү 2,0 пайыздан бир аз төмөн деңгээлде, Казакстан ИДӨсүнүн өсүшү – 3,5 пайызга жакын деңгээлде күтүлүүдө. Россияда жана Казакстанда 2018 жана 2019-жылдардагы инфляция максаттуу деңгээлдерге жакын сакталат: Россияда – 4,0 пайызга жакын, Казакстанда – 6,0-7,0 пайыз чегинде.

Кыргызстандын экономикасынын реалдуу сектору 2018-2020-жылдары ИДӨнүн бир аз терс ажырымы соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикалык өсүш арымдарына тиешелүү учурдагы күтүүлөрдү эске алуу менен сакталат.

5.2.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Учурдагы экономикалык өнүгүүнүн ички жана тышкы шарттары сакталган шартта ИДӨнүн терс ажырымы 2018-2020-жылдар аралыгында сакталат.

2018-жылы ИДӨнүн реалдуу өсүшү 2018-жылдын январь-октябрь айларында ИДӨнүн өсүшүнүн айкын динамикасын эске алуу менен 2,8 пайызга жакын деңгээлде күтүлүүдө, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда, өсүш 3,4 пайызга жакын көрсөткүчтү түзөт.

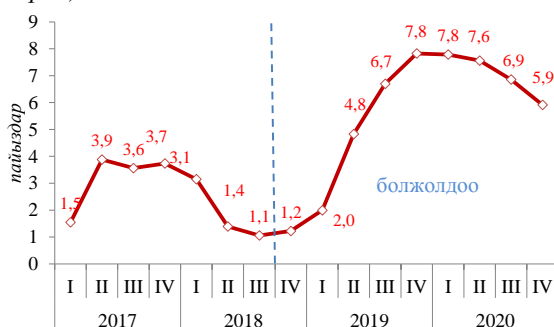
2019-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 3,7 пайызга жакын деңгээлде күтүлүүдө, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларын эске албаганда, өсүш 4,8 пайызга жакынды түзөт.

Тышкы чөйрөнүн өнүгүүсүнө жана ички шарттарга баа берүүлөрдү эске алуу менен орто мөөнөттүк келечекте Кыргыз Республикасынын экономикасындагы инфляция 5-7 пайыз максаттуу диапазондун чегинде сакталат. ИДӨнүн сакталып жаткан терс ажырымы жана туруктуу тышкы инфляциялык жагдай менен бирге тиешелүү дефляциялык жагдай өтүп жаткан жылы инфляциянын төмөн деңгээлин шарттайт. Тышкы жана ички таасирлер жок

болгон шартта, өлкөдө жана региондо экономикалык жигердүүлүктүн акырындык менен өсүшү 2019-жылдын орто ченинде инфляциянын максаттуу көрсөткүчкө өтүшүн шарттайт.

5.2.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2018-жылы инфляциянын орточо деңгээли (бир мезгилге карата мезгил) 2,0 пайыздан төмөн күтүлүүдө (2018-жылдын декабрь айы/2017-жылдын декабрь айы – 1,5 пайызга жакын). 2019-жылы инфляциянын орточо мааниси 5,5 пайызга жакынды түзөт.

2019-жылдын орто ченинде дүйнөлүк товардык рынокторунда баанын калыбына келүүсүнүн алкагында инфляция көрсөткүчүнүн төмөн трендинин өзгөрүүсү күтүлүүдө, орто мөөнөттүк келечекте баа динамикасы

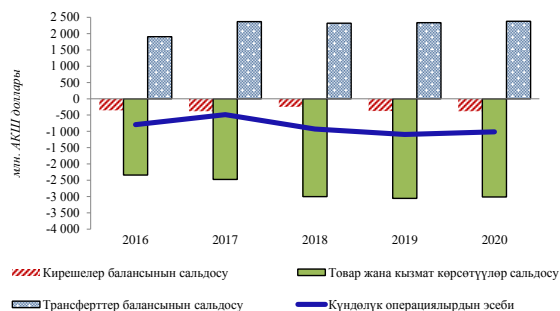
өсүштү көрсөтүп, инфляциянын максаттуу маанилерине (5-7 пайыз) жакындайт.

2018-2020-жылдарга төлөм теңдемине болжолдоолор¹.

2018-жылы Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун өнүгүүсүн аныктаган факторлор айкын мезгилдин маалыматтарын жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө экономиканы өнүктүрүү боюнча күтүүлөрдү жана жылдын акырына карата ички өбөлгөлөрдү эске алуу менен **корректировкаланган**. 2018-жылга карата күндөлүк эсептин тартыштыгына баа берүү ИДӨгө карата 12,6 пайызды түзгөн, бул эң башкысы, тышкы соода көрсөткүчтөрү жана эмгек мигранттарынын акча которуулары боюнча өзгөртүлүп жаткан тенденцияларга байланыштуу болгон. Экспорттун импорттук берүүлөргө караганда азыраак өсүшү, ошондой эле эмгек мигранттарынын акча которууларынын агылып кирүүсүнүн кыйла кармалып өсүшү болжолдонууда.

5.2.1.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

2018-жылдын 9 айынын жыйынтыгы экспорттун өсүшүн 0,9 пайыз өлчөмүндө орточо өсүш жагына **корректировкалоо** үчүн негиз болгон. Мындай тенденцияга таасирин тийгизген негизги фактор катары айкын мезгил ичинде тигүү өнөр жай товарларынын берүү көлөмүнүн төмөндөшү саналган. «Кумтөр» кенинде алтын өндүрүүнүн 2017-жылга салыштырмалуу аз көлөмү менен шартталган алтынды экспорттоо көлөмүнүн төмөндөшү боюнча күтүүлөр

сакталууда. Болжолдоолорго ылайык, жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын өсүшүнүн, ошондой эле ЕАЭБдин алкагында соода шарттарына ыңгайлашуунун таасири астында, экспорттун өсүшү алтынды эске албаганда, 5,3 пайыз деңгээлинде алгылыктуу зонада калыптанат.

Өлкө экономикасынын каралган өсүш арымынан жана өтүп жаткан жылдын тогуз айында импорт көрсөткүчүнүн өсүш тенденцияларынан алып караганда, 2018-жылы импорттун болжолдонгон өсүшү кайра **корректировкаланган**, ал 12,6 пайызды түзөт. Мунай заттарды эске албаганда, ички

¹ Болжолдоолор Улуттук банктын кошумча баа берүүсүн эске алуу менен түзүлгөн

суроо-талаптын өсүшү 14,6 пайызга импортту көбөйтүүгө өбөлгө түзөт. Мунай продуктыларынын импортунун көлөмү болжолдоолор боюнча өткөн жылдын көрсөткүчүнүн деңгээлинде күтүлүүдө, бул 2017-жылга караганда берүүлөр көлөмүнүн төмөндөшүнүн алкагында мунай продуктыларына карата дүйнөлүк баанын сакталышы менен шартталган.

Жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүн болжолдоо айкын мезгилдин маалыматтарын жана орус рублинин АКШ долларына карата курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүн эске алуу менен корректировкаланган. Россия жана Казакстан экономикаларынын алгылыктуу өсүш арымдары боюнча күтүүлөр сакталууда, натыйжада жеке трансферттердин келип түшүүсүнүн таза көлөмү 2017-жылдагыдан 1,5 пайызга көп болжолдонууда.

5.2.1.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

2018-жылы күндөлүк эсеп тартыштыгынын жогорулашы капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсүнүн эсебинен каржылоонун өсүшүн шарттайт. 2018-жылы эсеп көрсөткүчтөрүнүн динамикасына Кыргыз Республикасынын Россия Федерациясы алдындагы 240,0 млн АКШ доллар өлчөмүндөгү карызын 2018-жылдын биринчи чейрегинде бир жолку эсептен чыгаруу суммасы таасирин тийгизген. Финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүүсү «тике инвестициялар»

жана «башка инвестициялар» статьялары боюнча күтүлөт. «Кредиттер» статьясынын сальдосу россия кредитин эсептен чыгаруудан улам, мамлекеттик сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин кыскарышынын таасири астында терс калыптанат. Ошондой эле мамлекеттик эмес сектордун буга чейин тартылган кредиттери боюнча төлөмдөр көлөмүнүн өсүш тенденциясы сакталууда. Муну менен бирге, жеке секторго кредиттердин агылып кирүүсүнүн кыйла динамикалуу өсүшү жеке сектордун кредиттери боюнча оң сальдону шарттайт.

Ошентип, 2018-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин сальдосу 34,9 млн АКШ доллар өлчөмүндө терс күтүлүүдө, мында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун эл аралык камдык активдеринин¹ ордун жабуу критерийи импорттун 4,0 ай деңгээлинде болжолдонууда.

2019-жылы Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун өнүгүүсүнүн аныктоочу фактору катары соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикаларынын жана өлкө экономикасынын орточо өсүш арымдары болот. Тышкы соода операцияларынын оң динамикасынын сакталышы күтүлүүдө. Күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн бир аз жогорулашынын алкагында, экспортко салыштырганда импорттун кыйла өсүшү күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгын ИДӨгө карата 13,4 пайыз деңгээлинде өлчөмдө калыптанышын шарттайт. Алгылыктуу тышкы суроо-талап экспорттун 2,0 пайыз деңгээлинде өсүшүн колдоого алат, мында импорттун 2,3 пайыз деңгээлинде өсүшү болжолдонууда.

¹ Эл аралык валюта фондусунун методологиясына ылайык, эл аралык камдык активдерге конвертациялануучу валюталардагы (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары) гана активдер киргизилген.

2019-жылга карата Россия Федерациясынын экономикалык өнүгүүсүнүн болжолдоолору жана орус рублинин курсунун өзгөрүүлөрүнүн болжолдонуучу динамикасы 0,5 пайыз деңгээлде жеке трансферттердин агылып кирүүсүнүн күтүлүп жаткан көлөмүн шарттаган.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн олуттуу бөлүгү тике чет өлкө инвестициялардын агылып кирүүсү, ошондой эле кредиттердин мамлекеттик секторго келип түшүүсү камсыздайт. Жеке сектор тарабынан кредиттерди тейлөө көлөмүнүн өсүүгө ык койгон тенденциясы сакталууда.

2019-жылы төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 40,6 млн АКШ доллар өлчөмүндө терс сальдодо болжолдонууда. Товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун ордун эл аралык камдык активдер менен жабуу 3,8 айды түзөт.

2020-жылы төлөм теңдеминин көрсөткүчтөрүнүн өнүгүүсүнө тышкы экономикалык шарттардын өнүгүүсү жана өлкө экономикасынын өсүшү боюнча алгылыктуу күтүүлөр таасирин тийгизген. Күндөлүк трансферттердин оң сальдосунун өсүшү, импорт менен экспорттун өсүшү күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 12,4 пайыз өлчөмүндө калыптанышын шарттай тургандыгы болжолдонууда. Ички жана тышкы суроо-талаптын өсүш тенденциялары соода балансынын тартыштыгынын 3,9 пайызга көбөйүшүн шарттайт.

Россия жана Казакстан экономикаларынын өсүшү жеке трансферттердин агылып кирүү көлөмүнө алгылыктуу таасир тийгизет, алардын өсүш арымы 3,2 пайыз деңгээлде түптөлөт.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн олуттуу бөлүгү тике чет өлкө инвестициялардын агылып кирүүсү, ошондой эле кредиттердин мамлекеттик секторго келип түшүүсү камсыздайт.

2020-жылы төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 6,7 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң калыптанышы болжолдонууда. Товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун ордун эл аралык камдык активдер менен жабуу 3,8 айды түзөт.

2018-2020-жылдарга карата иштелип чыккан Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин болжолдоосунда төмөнкүдөй тобокелдиктер сакталууда:

- «Кумтөр» алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунай менен алтынга дүйнөлүк баанын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлоосу;
- пландаштырылган чет өлкө кредиттер көлөмүнүн мамлекеттик сектордо толук өздөштүрүлбөшү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	Өдөө бирлиги	2016				2017				2018		
		I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.
1. Сууро-талап жана сунуш¹ <i>(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүш арымы)</i>												
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	79 821,8	107 696,7	139 395,8	149 416,9	90 748,9	113 614,3	147 783,3	168 812,1	98 267,2	115 373,1	154 711,6
ИДӨ	%	-6,2	2,1	9,2	7,9	7,3	4,4	2,5	5,2	1,3	-0,8	2,6
Кумтөрдү эске албаганда, ИДӨ	%	1,3	4,2	5,8	4,4	3,0	1,3	3,9	8,9	2,9	1,6	2,9
Ички керектөө	%	-2,4	4,6	-0,2	-2,7	1,4	1,7	4,9	3,6	2,2	4,1	
Инвестициялар	%	-11,4	16,3	5,4	15,3	-2,1	-8,4	0,4	19,1	37,3	1,9	
Таза экспорту	%	16,0	21,8	-11,2	-15,2	-15,0	-21,6	5,0	9,6	9,4	14,0	
<i>ИДӨнүн өндүрүүсү:</i>												
Айыл чарба	%	0,7	1,6	3,6	3,2	1,1	1,4	2,4	3,0	1,7	1,5	2,8
Өнөр жай	%	-29,8	-7,7	33,1	31,6	34,2	25,9	4,9	-7,0	0,1	-11,2	0,3
Курулуш	%	13,3	26,5	11,7	-0,3	-8,3	-6,8	2,2	23,0	4,2	7,7	8,2
Кызмат көрсөтүү	%	2,4	2,3	4,6	3,7	-0,3	0,0	1,7	6,7	1,5	1,5	2,2
анын ичинде соода жүргүзүү	%	5,0	5,3	12,6	7,5	1,5	4,2	3,7	3,9	3,7	4,8	4,7
2. Баалар²												
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	101,2	100,3	100,5	99,6	101,5	103,9	103,6	103,7	103,1	101,4	101,1
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык мааниде	%	100,5	101,3	99,7	99,5	102,8	104,1	103,3	103,7	102,7	100,8	101,2
Базалык КБИ	%	103,0	101,8	101,0	99,9	100,3	101,3	101,9	102,1	102,8	103,1	102,5
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>	%											
Азык-түлүк товарлары	%	93,6	92,3	93,8	94,4	98,8	104,7	103,8	102,7	101,2	96,5	96,4
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	108,5	107,6	105,3	102,4	101,3	101,2	101,3	103,4	103,0	103,2	103,0
Алкоголдук ичимдиктер, тамеки	%	111,7	110,8	110,0	106,5	105,7	102,8	102,3	103,3	106,5	109,1	108,4
Тейлөө	%	106,5	105,2	104,6	104,4	106,9	107,1	108,3	107,7	106,9	107,3	106,1
<i>КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо:</i>												
Акцизлик товарлар	%	110,0	109,6	108,3	105,4	106,1	103,4	102,7	103,7	106,5	107,8	108,3
Жөнгө салынуучу баа	%	109,6	109,3	105,2	99,8	98,7	99,4	99,7	100,2	100,6	100,7	100,8
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	107,8	106,4	105,5	104,2	104,2	104,0	104,6	105,9	105,3	105,4	105,1
3. Тышкы сектор³ <i>(ИДӨ карата пайыздарда)</i>												
Соода балансы	%	-35,3	-36,2	-33,8	-31,1	-30,1	-28,6	-31,0	-31,5	-35,3	-36,0	-35,5
Күндөлүк операциялар эсеби	%	-14,1	-14,7	-11,8	-11,5	-9,6	-7,3	-6,6	-6,5	-10,4	-9,3	-10,7
Товарлар жана кызмат көрс. экспорту	%	38,2	37,2	37,3	35,7	35,3	36,2	35,4	34,9	23,4	24,2	22,7
Товарлар жана кызмат көрс. импорту	%	75,7	75,6	73,6	69,8	68,2	67,3	68,5	67,6	58,7	60,2	58,2
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)	сом	70,0158	67,4860	67,9346	69,2301	68,6069	69,1367	68,6585	68,8395	68,4325	68,1800	69,2773
5. Монетардык сектор <i>(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өсүш арымы)</i>												
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	8,00	6,00	6,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	4,75	4,75
"Овернайг" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	1,00	0,50	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
"Овернайг" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	10,00	7,50	7,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,00	6,00
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	10,50	2,70	3,76	2,32	2,08	1,65	2,33	2,19	2,73	2,40	2,17
<i>анын ичинде:</i>												
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	9,44	1,59	1,76	1,61	1,56	1,50	2,19	2,14	2,73	2,48	2,17
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	13,25	7,84	4,11	2,67	2,11	3,10	5,06	6,50	-	0,00	-
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	-	-	-	2,0	-	4,00	-	1,25	-	-	-
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	2,18	1,44	0,27	0,24	0,61	2,81	1,44	2,79	2,40	2,31	1,90
28 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	1,14	4,08	2,94	4,85	3,83	3,30	1,86
91 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	-	-	5,00	5,00	4,99	4,73	4,00
	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,73
Акча базасы	%	17,2	16,7	20,5	27,6	23,3	21,8	22,6	16,9	16,2	6,7	2,6
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	%	17,5	18,6	20,6	30,5	28,0	25,1	25,4	21,8	15,7	5,8	2,5
Акча топтому (M1)	%	21,0	25,5	29,4	38,6	31,7	25,9	24,4	21,0	19,6	10,5	4,2
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	17,2	25,8	31,5	40,3	36,2	28,8	27,8	23,7	21,1	14,6	8,0
Акча массасы (M2X)	%	13,1	16,7	15,2	14,6	21,7	19,8	19,1	17,9	16,9	11,6	6,2

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү

² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

³ ИДӨгө карата катыш акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмө жылдык маалыматтардын негизинде эсептелинген. III - чейректин алдын ала алынган маалыматтары.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлорго жана административдик-белгиленген тарифтерге шартталган, товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Аукциондорго катышуу укугуна тике катышуучулар ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздар. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк, МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агенти болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акчалар боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттер.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансы-корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлаштыруу – өздүк улуттук валютага ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн

негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүчтөн болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдык алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда өлкөдө кароого алынып жаткан мезгил ичинде орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизденген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул, номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – бул, Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар белгиленет.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорт жана импорт наркы ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо негизги багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

ИДӨ	ички дүң өнүм
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
ЕБ	Европа биримдиги
ЕАЭБ	Евразия экономикалык биримдиги
ЕББ	Европа борбордук банкы
КБИ	керектөө баа индекси
КЭР	Кытай Эл Республикасы
КР	Кыргыз Республикасы
БКРР	Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
НБРК	Казакстан Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Улуттук статистика комитети
НЭАК	номиналдык эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	Реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ФОб	Экспортёр өлкөнүн чек арасындагы баа (Free on Board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы
ФСХ	Айыл чарбаны каржылоо
ЦБРФ	Россия Федерациясынын Борбордук банкы
FAO (FAO)	Food and Agricultural Organization of the United Nations